

resum 2019

Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona

Focus en gènere i desigualtats territorials

L'Institut Infància i Adolescència de Barcelona edita el Resum 2019 a partir de l'informe **Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona 2019** realitzat en el marc de l'**Observatori 0-17 BCN: vides i drets de la infància i l'adolescència a la ciutat**, per encàrrec de l'Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGBTI de l'Ajuntament de Barcelona.

Per consultar l'estudi complet:

<https://institutinfancia.cat/mediateca/dades-clau-dinfancia-i-adolescencia-a-barcelona-2019/>

Edita:

Institut Infància i Adolescència de Barcelona - Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IIAB - IERMB)

Equip:

Laia Pineda (direcció)
Laia Curcoll (redacció i publicació)
Mari Corominas (suport tècnic)
Kenneth Pitarch (suport tècnic)

Imatge gràfica:

Croma Studio

Barcelona, febrer 2020

La manera de citar el present document serà:

Institut Infància i Adolescència de Barcelona (2020). Dades clau de la infància i l'adolescència a Barcelona. Resum 2019. IIAB-IERMB i Ajuntament de Barcelona.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement – No comercial – Compartir igual (by-nc-sa) amb finalitat no comercial i amb obra derivada. Es permet copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà i format, sempre que no tingui finalitats comercials; així com remesclar, transformar i crear a partir del material, sempre que es difonguin les creacions amb la mateixa llicència de l'obra original.

Índex

> Introducció	4	4. Temps, relacions i ciutadania	23
Els infants: qui són i com viuen els nens, nenes i adolescents de Barcelona?	4	Què fan els infants quan no són a l'escola i què diuen del seu temps lliure?	24
Les tendències: on som i cap a on anem?	5	Com són les relacions dels infants i adolescents amb la família, els amics i els veïns?	25
Focus 2019: una mirada en clau de gènere i desigualtats territorials	5	Escolta adulta i coneixement dels drets dels infants, passos per a una ciutadania activa	26
1. Context sociodemogràfic	6	5. Pobresa, exclusió i desigualtats	27
Quants infants i adolescents viuen a Barcelona?	7	Quants infants i adolescents estan en risc de pobresa i/o exclusió social?	28
Com són els nostres infants i adolescents?	8	Quines són les raons principals de la pobresa infantil a Barcelona?	29
On viuen?	9	Quines conseqüències té la pobresa en les vides dels infants i adolescents?	30
Barcelona, un futur amb infants i adolescents?	10	6. Violències, risc social i protecció	31
2. Educació	11	Com de segurs se senten els nens i nenes en els seus entorns més propers?	32
Quin és el grau d'escolarització de la petita infància a Barcelona?	12	Quants adolescents s'han sentit discriminats o han estat assetjats en el seu dia a dia?	33
Quins són els resultats escolars en l'educació obligatòria?	13	Quants infants i adolescents han estat víctimes de violències domèstiques i masclistes?	34
Com valoren els infants el seu pas per l'escola?	15	Quants infants i adolescents es troben en situació de risc social o de desemparament?	35
Quants adolescents continuen estudiant després de l'educació obligatòria i per quins estudis opten?	16	Quants infants i adolescents migrants arriben sols a la ciutat de Barcelona?	36
3. Salut	17	> Invertir en infància per trencar el cicle de desigualtats	37
Quina percepció tenen de la seva salut i del seu cos els infants i adolescents?	18	> Sistema integral d'indicadors d'infància i adolescència	42
Què ens diu l'excés de pes dels infants i adolescents sobre el seu estil de vida?	19		
Adolescència, substàncies addictives i pantalles	20		
Quin és l'estat de salut mental dels nostres infants i adolescents?	21		
La salut sexual i reproductiva dels nostres adolescents: ser mare a l'adolescència	22		

00

Introducció

Els infants: qui són i com viuen els nens, nenes i adolescents de Barcelona?

Aquestes i altres qüestions relacionades amb la infància a la ciutat són les que es responen a l'informe *Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona 2019*, una radiografia de l'estat de la infància i l'adolescència a la ciutat que s'edita anualment i que, en aquest format de revista, es presenta de forma sintetitzada. L'informe posa la infància al centre i en presenta les dades agrupades en 6 dimensions:

Context sociodemogràfic

Quants infants i adolescents viuen a Barcelona, com són, com són les llars on viuen, diferències entre districtes i perspectives demogràfiques de futur per a una Barcelona amb infants que podrien contrarestar el sobreenvelliment.

Educació

Escolarització de la petita infància, resultats escolars a l'etapa obligatòria, benestar dels infants a l'escola, continuïtat dels estudis entre els adolescents. Tot plegat amb desagregació territorial i perspectiva de gènere.

Salut

Quina percepció de la seva pròpia salut tenen els infants i adolescents? Indicadors d'hàbits saludables, salut física i sobrepès/obesitat, salut mental, consum de substàncies addictives per part d'adolescents, salut sexual i reproductiva.

Temps, relacions i ciutadania

Com és l'experiència del temps i els seus usos per part dels infants i adolescents? Quin suport pensen que rebran en cas de tenir un problema? Com comencen a exercir la seva ciutadania a partir de l'escolta adulta i el coneixement dels drets de l'infant?

Pobresa, exclusió i desigualtats

A Barcelona hi ha contextos de partida desiguals per créixer i viure la infància i l'adolescència en funció dels estrats de renda a la ciutat que tenen conseqüències en la infància. Es repassen indicadors de pobresa, privació i desigualtat, i s'analitza la importància d'ajuts municipals per combatre la pobresa infantil com el Fons 0-16 i les beques menjador.

Violències, risc social i protecció

Quina és la percepció de seguretat i conflictes de convivència dels infants a la família, l'escola i el barri? Quines experiències de discriminació i assetjament viuen els adolescents? També es destaquen indicadors sobre violències domèstiques i masclistes, sobre infants i adolescents en situació de risc social i desemparament, i sobre els infants que migren sols i arriben a la ciutat sense referents familiars.

Les tendències: on som i cap a on anem?

El Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona 2019, no només recull un seguit d'indicadors en relació amb la situació actual de la infància i l'adolescència a la ciutat, sinó que, com a novetat respecte a l'edició de 2018, s'han tingut en compte les dades de sèrie històrica (sempre que n'hi ha de disponibles), per poder fer l'anàlisi de la tendència i valorar no només on som sinó també cap a on estem anant.

D'altra banda, l'edició d'enguany s'ha elaborat tenint en compte dos grans marcs de referència internacionals i tres estratègies municipals que contenen fites consensuades sobre les quals la ciutat vol avançar. Les dades que es recullen en l'informe tenen a veure amb aquestes fites i, per tant, amb els grans reptes que es volen assolir.

Marc internacional

- Convenció sobre els Drets de l'Infant (1989)
- Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i Agenda 2030 (Nacions Unides, 2015), amb referència a l'Agenda 2030 en clau d'infància a Catalunya (UNICEF-Comitè Catalunya 2018)

Estratègies de ciutat

- Focus Infància i Ciutadania 2017-2020 (Ajuntament de Barcelona)
- Pla per a la Justícia de Gènere 2016-2020 (Ajuntament de Barcelona)
- Estratègia d'inclusió i de reducció de les desigualtats socials de Barcelona (EIRDS) 2017-2027 (Ajuntament de Barcelona)

Focus 2019: una mirada en clau de gènere i desigualtats territorials

A més, en el Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona 2019 s'ha apostat per fer un focus en dos grans temes: el gènere i les desigualtats territorials. Les dades es presenten, sempre que és possible, desagregades per sexe, per districte o, quan per districte no és possible, segons el context socioeconòmic. En alguns casos, la realitat de la ciutat es compara amb Catalunya, Espanya i la UE.

En el marc d'aquesta focalització en el gènere i les desigualtats territorials, el vincle amb els reptes del Pla per la Justícia de Gènere 2016-2020 i les fites de l'Estratègia d'inclusió i de reducció de les desigualtats socials de Barcelona 2017-2027 esdevenen especialment rellevants.

01

Context sociodemogràfic

La Convenció sobre els drets de l'Infant diu, en l'article primer, que els infants són totes aquelles persones menors de 18 anys d'edat les quals tenen reconeguts una sèrie de drets. En néixer tenen dret a tenir un nom i una nacionalitat (art. 7), i a la protecció de la seva identitat (art.8). Tot infant té dret a rebre l'atenció adequada per part dels adults que en tenen cura i les autoritats han de donar suport a aquests adults quan sigui necessari (art. 18) o, en cas que no se'n puguin fer càrrec, proveir els infants amb una protecció i ajuda especials (art.20). A més, els governs tenen l'obligació de fer tot allò que sigui possible per assegurar la supervivència i desenvolupament dels infants (art.6). D'altra banda, tots els infants tenen dret a no ser discriminats per raó de cap mena (sexe, origen, creences, situació econòmica o altres) (art.2).

Per tant, els infants tenen uns drets que cal conèixer, reconèixer i garantir. Per fer-ho, és important conèixer quins són els contextos en els quals creixen i garantir que aquests contextos siguin adequats per viure-hi la infància i l'adolescència.

En aquest sentit, es rellevant l'onzè Objectiu de Desenvolupament Sostenible (ODS 11) que parla d'aconseguir ciutats inclusives, segures, resilents i sostenibles. Al nostre entendre, créixer en contextos inclusius, segurs, resilents i sostenibles és una condició necessària perquè els infants puguin assolir el seu màxim desenvolupament amb igualtat d'oportunitats i en entorns socials, familiars i afectius enriquidors, saludables i protectors.

L'Agenda 2030 en clau d'infància a Catalunya, apunta com les característiques de l'entorn físic on viuen les persones condicionen que puguin gaudir d'una vida plena i resulten decisives pel que fa a l'exclusió social, motiu pel qual cal avançar cap a unes ciutats més inclusives i amigables per als infants. No només per a ells i elles, sinó també perquè una ciutat que sigui bona per a la infància serà bona per a tota la ciutadania.

Quants infants i adolescents viuen a Barcelona?

L'any 2018, a la ciutat de Barcelona van néixer 12.889 nadons¹, fet que consolida una tendència iniciada fa deu anys: l'any 2008 va començar una decaiguda constant de la natalitat². Era el primer any de la crisi i ja no arribava tanta població adulta migrant com els anys anteriors³. Amb aquests 12.889 nadons, juntament amb el saldo migratori i natural, Barcelona va arribar als 1.650.358 habitants l'1 de gener del 2019.

Un 14,9 % de la població barcelonina són infants i adolescents, és a dir, 246.266 persones entre els 0 i els 17 anys. Així doncs, és el grup d'edat menys nombrós, després de la gent gran (21,3 % majors de 65 anys) i la població adulta (63,8 % entre 18 i 64 anys)⁴.

Amb qui viuen?

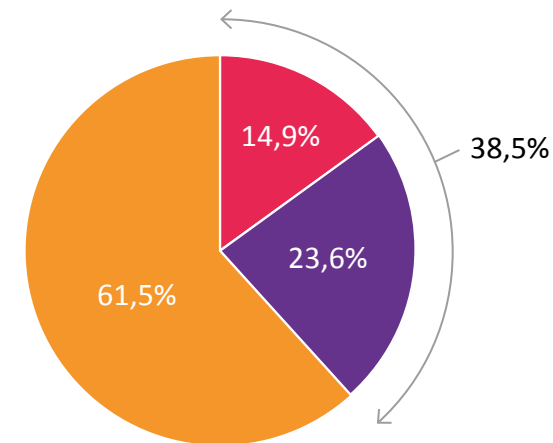
Els infants i adolescents no viuen sols. Si tenim en compte no només el 14,9 % d'infants i adolescents, sinó també el 23,6 % d'adults de la ciutat que conviuen amb ells, podem dir que 4 de cada 10 ciutadans viuen la quotidianitat de la infància i l'adolescència (el 38,5 %) en carn pròpia o perquè són adults que en tenen cura i vetllen pels seus interessos i problemàtiques⁵.

D'altra banda, a més de la meitat de les llars amb infants hi viu un sol infant o adolescent (el 54,1 %). Entre l'altra meitat, a la majoria hi viuen dos infants (el 36,8 %) i només en un 9,1 % de les llars hi viuen tres o més infants (possiblement famílies nombroses).

¹,⁴¹⁶ OMD, 2019 | ² Idescat, 2018 | ³ Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI, 2018 | ⁵ Padró municipal d'habitants, lectura a 1 de gener del 2019

Pel que fa als adults de la llar, en 1 de cada 10 llars amb infants hi viu una sola persona adulta (el 12,8 %), possiblement són llars monoparentals. Entre aquestes, en la majoria de casos qui viu amb l'infant és una dona (el 83,2 %) i en molts menys casos és un home (el 16,8 %). D'altra banda, en el 55,7 % dels domicilis amb infants i adolescents hi ha dues persones adultes i el 31,5 % restant són altres tipus de llars⁶.

Població 0-17 anys i població adulta amb la qual conviu. Barcelona (2019)

Font: elaboració pròpia amb dades del padró municipal (lectura a 1 de gener de 2019).

- Població 0-17 anys (n=246.266)
- Població adulta amb infants i adolescents a la llar (n=389.877)
- Població adulta sense infants i adolescents a la llar (n=1.014.215)

A Barcelona viuen 246.266 infants i adolescents. Malgrat que és el grup d'edat menys nombrós a la ciutat, 4 de cada 10 ciutadans viu quotidianament la realitat de la infància ja sigui perquè són infants o adolescents, o bé perquè són persones adultes que hi conviuen i en tenen cura. Per això, ocupar-se de la infància és ocupar-se del 38,5 % de la població de la ciutat.

Com són els nostres infants i adolescents?

A Barcelona, el 51,4 % dels infants i adolescents són nens-nois i el 48,6 % són nenes-noies⁷, una proporció habitual a tot el món⁸. Pel que fa a les edats, es reparteixen de forma molt proporcional entre petita infància (0-5 anys: 32,7 %), infància (6-11 anys: 33,9 %) i adolescència (12-17 anys: 33,4 %)⁹.

Infants i adolescents de nacionalitat estrangera

El nombre d'infants i adolescents amb nacionalitat estrangera que viuen a Barcelona s'ha quadruplicat en els darrers 20 anys i ha passat de 11.614 de l'any 2001 (el 5,4 % de la població 0-17) a 42.752 l'any 2019 (17,4 %)¹⁰. Convé destacar que si el nombre d'infants i adolescents s'està mantenint força estable a la ciutat és en bona part gràcies a l'augment de la població de nacionalitat estrangera provinent del moviment migratori.

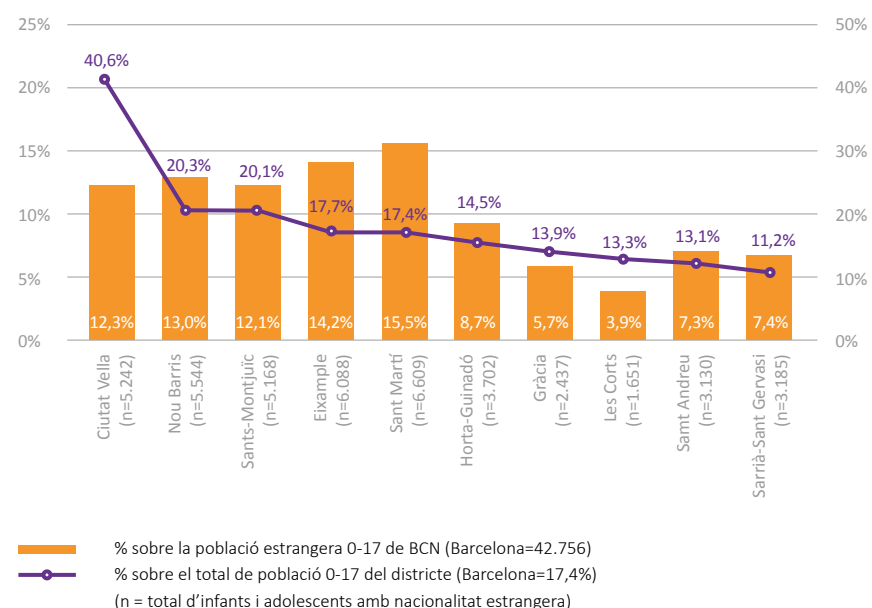
Els infants i adolescents amb nacionalitat estrangera són presents a tots els districtes però es concentren majoritàriament a Ciutat Vella (40,6 % dels infants del districte són de nacionalitat estrangera), a Nou Barris (20,3 %), Sants-Montjuïc (20,1 %), Eixample (17,7 %) i Sant Martí (17,4 %). En la resta de districtes representen menys del 15 % de la població infantil¹¹.

Infants i adolescents amb discapacitats

A més, 4.113 infants i adolescents de la ciutat tenen alguna discapacitat legalment reconeguda (un 1,7 % del total d'infants)¹². La majoria tenen discapacitat intel·lectual (59,8 %), però també hi ha força infants amb discapacitat física (21,5 %), trastorns mentals (10,3 %), discapacitat auditiva (5,1 %) i discapacitat visual (3,3 %).

En perspectiva de gènere, hi ha més nens que nenes que tinguin una discapacitat reconeguda (65,9 % vs. 34,1 %), fet que s'explica perquè la discapacitat intel·lectual genètica en nens és molt més freqüent que en nenes¹³.

Infants i adolescents amb nacionalitat estrangera. Barcelona i districtes (2019)

Font: elaboració pròpia amb dades del padró municipal (lectura a 1 de gener de 2019).

A Barcelona hi ha una mica més de nens que de nenes, i es reparteixen de forma proporcional entre petita infància, infància i adolescència. Un percentatge important té nacionalitat estrangera (17,4 %). A més, un 2 % dels infants de la ciutat té alguna discapacitat reconeguda, especialment discapacitat intel·lectual.

^{7,9,10} OMD, 2019 | ⁸ World Health Organization, 2019 | ¹¹ Padró municipal d'habitants (lectura a 1 de gener de 2019) | ¹² IMPD, 2017 | ¹³ Martí i Darbra, 2006

On viuen?

A tots els districtes de Barcelona viuen infants i adolescents, però no estan repartits de manera proporcional entre els 10 districtes de la ciutat, sinó que hi ha tres grans grups segons el volum de població infantil i adolescent respecte del total de la ciutat¹⁴.

Districtes amb més infants i adolescents:

Sant Martí i l'Eixample són els districtes on viuen més infants i adolescents (al voltant del 30 % dels infants de la ciutat viu repartit entre aquests districtes).

Districtes a mig camí:

Sarrià-Sant Gervasi, Nou Barris, Sants-Montjuïc, Horta-Guinardó i Sant Andreu són els districtes que tenen un nombre intermedi d'infants i adolescents (a cada un d'aquests districtes hi viu entre un 9 i un 12 % dels infants i adolescents de la ciutat).

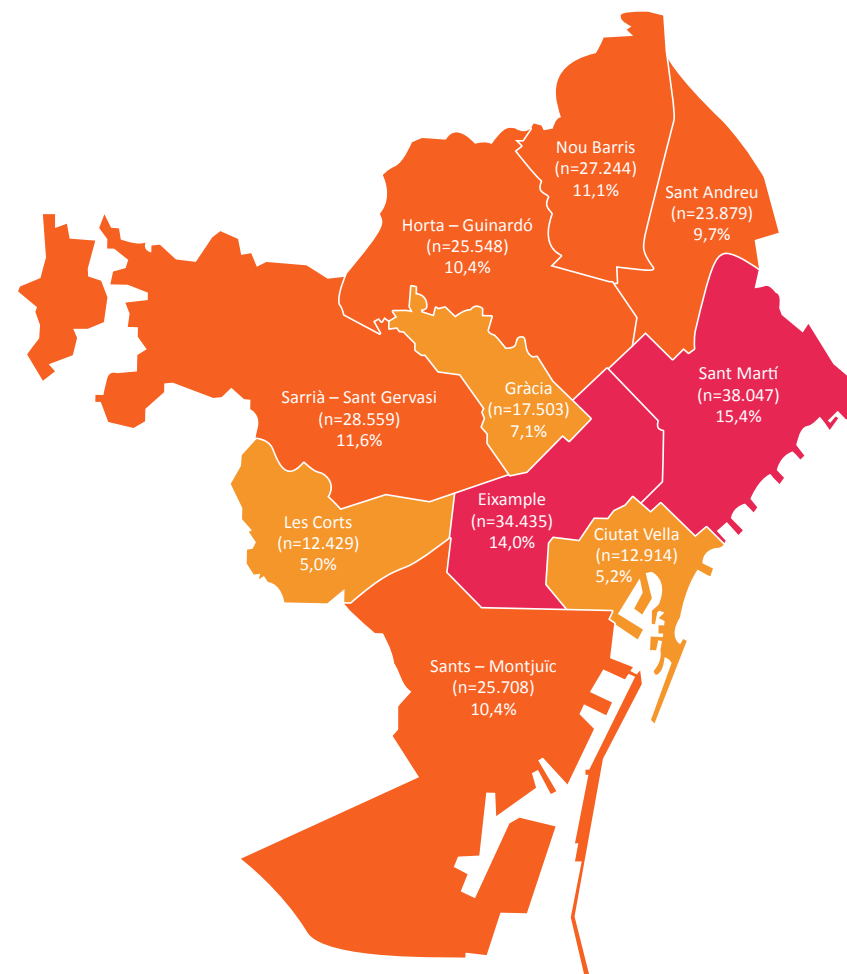
Districtes amb menys infants i adolescents:

Gràcia, Ciutat Vella i Les Corts són els tres districtes on hi ha menys infants i adolescents de la ciutat (menys del 9 % del total dels infants i adolescents de la ciutat a cada un dels tres districtes).

Posant en relació el total de població que viu a cada districte amb el nombre d'infants i adolescents que hi viuen, els districtes amb major concentració de població 0- 17 són Sarrià-Sant Gervasi (19,0 %), Nou Barris (15,9 %), Sant Andreu (15,9 %), Sant Martí (15,8 %) i Les Corts (15,0 %), tots cinc per sobre de la mitjana de ciutat (14,9 %).

¹⁴ OMD, 2019

Població 0 – 17 anys. Barcelona i districtes (2019)

% població 0-17 sobre BCN

- Més del 12%
- Entre 9% i 12%
- Menys del 9%

(n = total d'infants i adolescents del districte)

(Barcelona = 246.266, 14,9%)

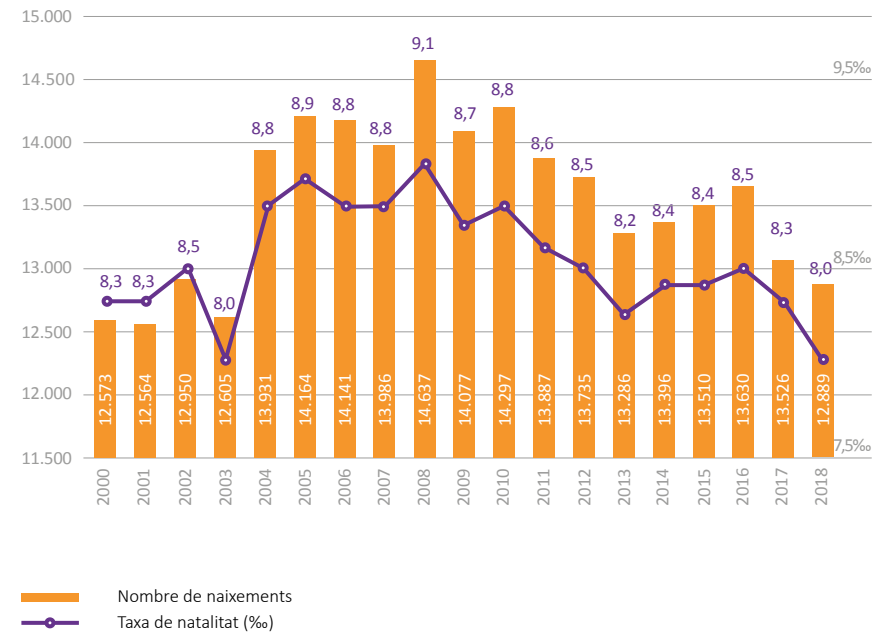
Font: elaboració pròpia amb dades del padró municipal (lectura a 1 de gener de 2019).

Barcelona, un futur amb infants i adolescents?

En els últims deu anys, tot i la caiguda de la natalitat, s'ha produït un lleuger increment del nombre de població entre 0 i 17 anys en 12.690 persones i s'ha passat de les 233.576 de l'any 2009 a les 246.266 de l'any 2019. Aquest creixement s'ha produït en gran part per l'arribada de població amb nacionalitat estrangera des de principi del segle XXI (el 2001 hi havia 11.614 infants de nacionalitat estrangera i el 2019 ja en són 42.756). Però, malgrat aquest creixement, l'Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona preveu que en els pròxims anys es revertirà aquesta tendència i es produirà un petit decreixement de la proporció d'infants i adolescents des del 14,9 % actual fins a arribar a un 14,5 % l'any 2026¹⁵.

Les causes argumentades per moltes dones per no haver tingut fills són diverses i varien al llarg del cicle vital, però estan majoritàriament relacionades amb les condicions laborals, econòmiques i de conciliació familiar que ho dificulten, segons un estudi recent¹⁶. De fet, en el mateix treball se'ns revela que entre les dones nascudes als anys 1969-1973 que no van ser mares, la meitat ho haguessin volgut ser.

Taxa de natalitat i nombre de naixements. Barcelona (2000-2018)

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona.

La natalitat a la ciutat ha anat disminuint progressivament des del 2008, tot i que la població entre 0 i 17 anys s'ha mantingut força estable gràcies al nombre d'infants i adolescents amb nacionalitat estrangera, que s'ha triplicat en els darrers 20 anys. Malgrat tot, les projeccions preveuen que en els pròxims anys es revertirà aquesta tendència i baixarà el nombre de població infantil a la ciutat.

¹⁵ Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona, 2013 | ¹⁶ Esteve i Treviño, 2019

02

Educació

L'ODS 4 es basa en l'educació de qualitat, és a dir, en garantir una educació inclusiva i equitativa per promoure oportunitats d'aprenentatge al llarg de la vida.

Com apunta l'Agenda 2030 en clau d'infància a Catalunya, cal vetllar perquè totes les nenes i nens tinguin accés a serveis d'atenció i desenvolupament en la primera infància i a un ensenyament preescolar de qualitat, a fi que estiguin preparats per a l'ensenyament primari. També cal vetllar perquè totes les nenes i nens acabin els cicles de l'ensenyament primari i secundari (que ha de ser gratuït, equitatiu i de qualitat) i obtenir resultats escolars pertinents i eficaços. A més d'eliminar les disparitats de gènere en l'educació i garantir l'accés en condicions d'igualtat per als infants i adolescents en situació de major vulnerabilitat social i econòmica.

Aquestes fites ja estaven recollides en la Convenció sobre els Drets de l'Infant, que reconeix el dret a l'educació enfocada al desenvolupament de la personalitat, aptituds i capacitats de tots els infants, així com preparar-los per ser responsables, pacífics i respectuosos amb els drets humans i el medi ambient (art. 28 i 29).

A més, el dret al lleure, al joc i a la cultura (art. 31), també estan íntimament relacionats amb l'educació i el dret al màxim desenvolupament dels infants (art. 6), de manera que cal tenir en compte també l'equitat en l'accés a l'educació no formal, que actualment és desigual entre els infants de la ciutat.

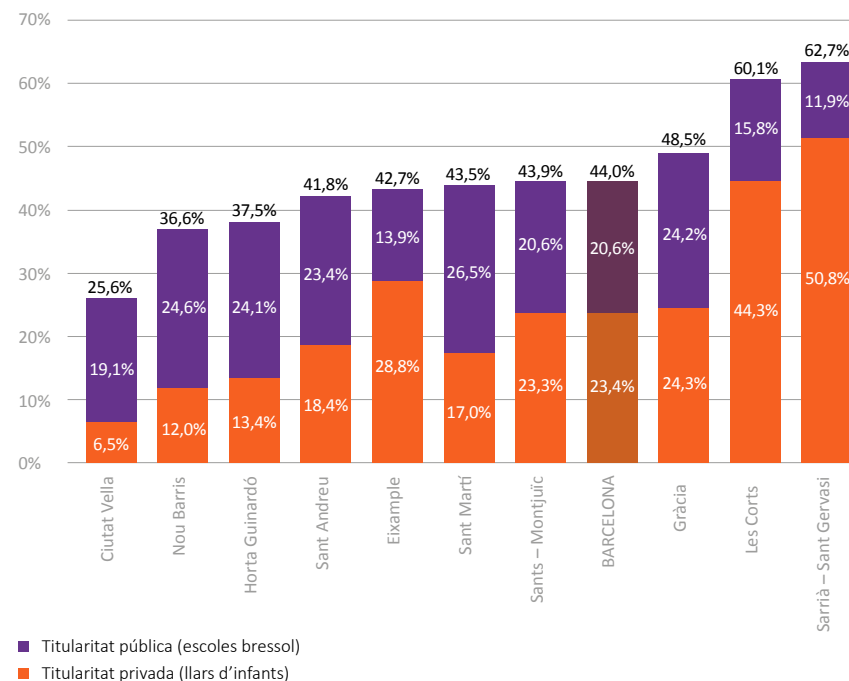
Quin és el grau d'escolarització de la petita infància a Barcelona?

Gairebé la meitat dels infants d'entre 0 i 2 anys de Barcelona estan escolaritzats (el 44 %), una taxa 5 pp. superior a la catalana (38,6 %). L'escolarització de la petita infància és un dels indicadors per avaluar l'equitat educativa i les oportunitats formatives i culturals al llarg de la vida¹⁷.

En els darrers 10 anys el nombre d'infants escolaritzats entre els 0 i els 2 anys ha crescut de forma continuada (del 36,6 % el curs 2006-2007 al 44,0% el curs 2017-2018)¹⁸, la qual cosa indica un avenç important però malauradament encara hi ha disparitats territorials molt importants i l'escolarització és molt menor en districtes amb baixos nivells de renda.

D'altra banda, destaca el fet que només la meitat de les famílies que demanen plaça a les escoles bressols públiques n'obtenen per escolaritzar-hi els seus fills i filles (el 54,1 %). De manera que pel conjunt de la ciutat només el 46,8 % dels infants de 0-2 anys va a escoles bressol públiques, el 53,2 % restant va a llars d'infants privades¹⁹. Pel que fa als districtes, cal remarcar que les escoles bressol públiques donen major cobertura als districtes on més es necessita: els de rendes més baixes.

Taxa d'escolarització 0-2 anys i distribució segons titularitat del centre. Barcelona i districtes (curs 2017-2018)

Font: elaboració pròpia amb dades del Consorci d'Educació de Barcelona.

En els darrers 10 anys ha augmentat el nombre de nens i nenes que estan escolaritzats abans dels 3 anys fins al 44 %. Hi ha grans desigualtats territorials (escolarització molt menor en districtes de baixa renda) i l'oferta pública no és suficient (només es cobreix la meitat de la demanda).

¹⁷ Estratègia d'Inclusió i de Reducció de les Desigualtats Socials de Barcelona 2017-2027 (EIRDS) | ¹⁸ Departament d'Educació, Generalitat de Catalunya, 2019 | ¹⁹ Consorci d'Educació de Barcelona curs 2017-2018

Quins són els resultats escolars en l'educació obligatòria?

Competències bàsiques

A Barcelona, 1 de cada 10 alumnes no assolix les competències bàsiques de llengua-català, castellà i anglès- i matemàtiques en acabar l'escolarització obligatòria (entre el 10,5 % i l'11,5 % en funció de la competència). Tant a primària com a secundària, els alumnes de Barcelona tenen resultats lleugerament millors que els de la resta de Catalunya, especialment en el cas de l'anglès²⁰.

Amb el pas a secundària els resultats milloren lleugerament en totes les competències i són entre un 8,6 % i un 9,6 % d'alumnes els que no superen alguna de les competències bàsiques²¹.

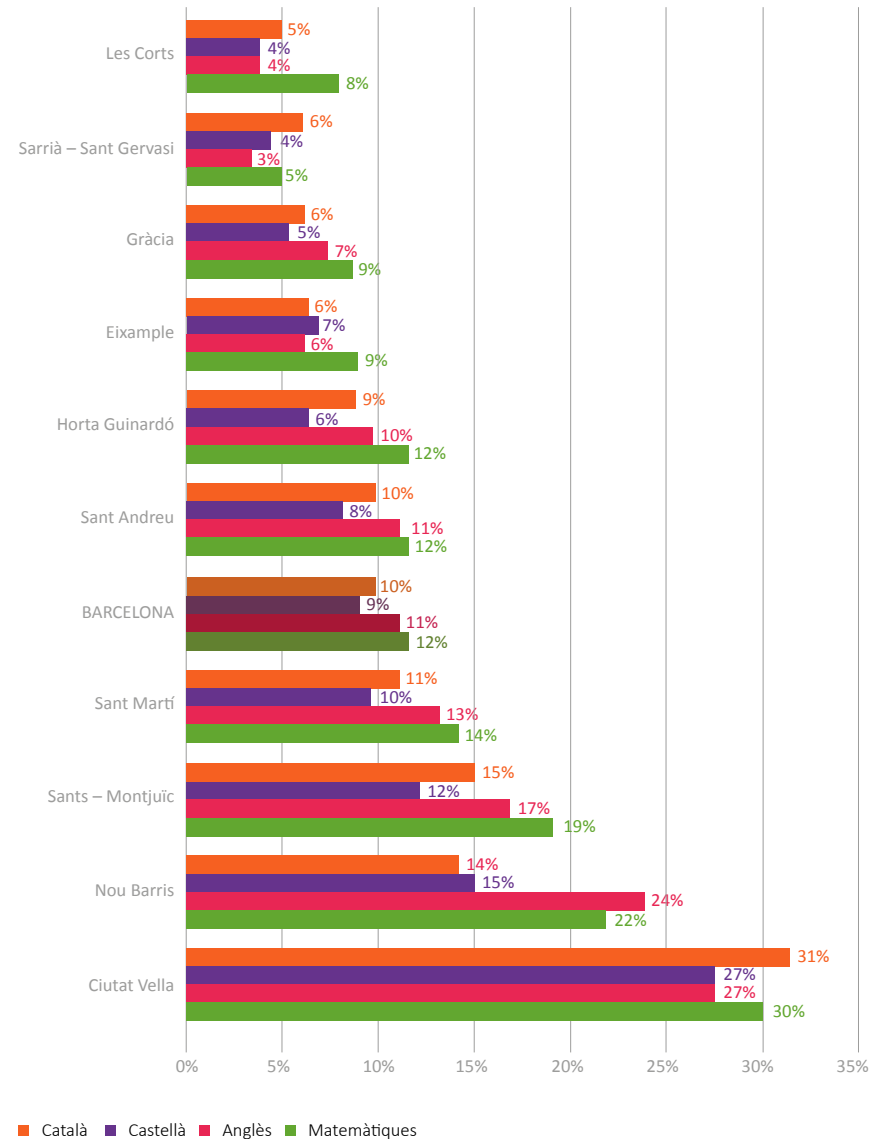
	Primària	Secundària
Català	10,5 %	9,1 %
Castellà	11,2 %	8,6 %
Anglès	11,5 %	9,5 %
Matemàtiques	11,2 %	9,6 %

A primària el percentatge d'alumnat que no assolix les competències bàsiques es manté força estable des del 2015 i a secundària també es manté estable en català i castellà. En canvi, millora en anglès (13,1 % el 2015 vs. 9,5 %) i matemàtiques (12,7 % vs. 9,6 %) ²².

Pel que fa a les diferències per gènere, les noies obtenen millors resultats en llengües i, en canvi, els nois obtenen millors resultats en matemàtiques, tant a primària com a secundària.

^{20,21 i 22} Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Infants i adolescents que no assolixen les competències bàsiques a secundària. Barcelona i districtes (curs 2016-2017)

Font: elaboració pròpia amb dades del Consorci d'Educació de Barcelona.

En els resultats escolars també s'observen diferències significatives entre els districtes de la ciutat en funció del context socioeconòmic. Segons les darreres dades disponibles (curs 2016-2017), la distància màxima que s'observa està en la competència matemàtica a 4t d'ESO, amb 25 pp. de diferència entre el percentatge de no assoliment a Ciutat Vella (30,1 %) i el de Sarrià-Sant Gervasi (5,0 %).

Els resultats escolars dels alumnes de Barcelona són lleugerament millors que els de la resta de Catalunya pel que fa a les competències bàsiques. Tot i així, 1 de cada 10 infants i adolescents de la ciutat no assolix les competències bàsiques tant a primària com a secundària, amb diferències importants segons el districte i la competència. Pel que fa al gènere, destaca que les noies obtenen millors resultats en llengües i els nois en matemàtiques.

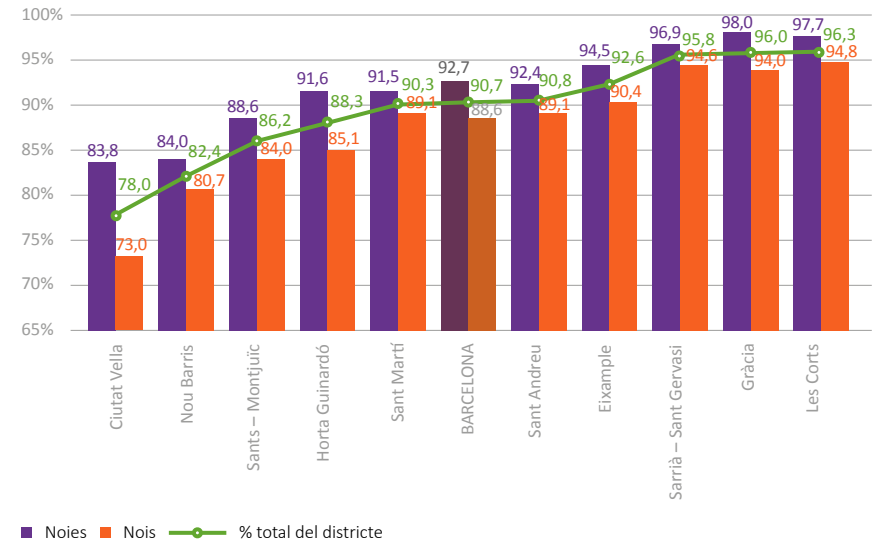
Taxa de graduació

Una de les tendències remarcables a la ciutat de Barcelona és que la taxa de graduació a 4t d'ESO ha millorat en els darrers 10 anys, passant del 81,9 % (curs 2007-2008) al 90,7 % (curs 2017-2018), i que és lleugerament superior a la catalana, que ha passat del 77,9 % al 88,1 %.

Tot i així, hi ha diferències significatives entre districtes, fet que suposa un repte de ciutat. Mentre que a Les Corts es graduen el 96,3 % dels adolescents, a Ciutat Vella s'hi graduen només el 78,3 % de noies i noies, és a dir, que hi ha una diferència de gairebé 20 punts percentuals.

Si ens fixem en les diferències per gènere, veiem com les noies es graduen més que els nois (92,7 % i 88,6 % respectivament) de manera més o menys equilibrada a tota la ciutat i, especialment a Ciutat Vella, on les diferències són més importants: el 83,8 % de noies que es graduen a l'ESO vs. el 73 % de nois.

Taxa de graduació a 4t d'ESO, segons sexe. Barcelona i districtes (curs 2017-2018)

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona, del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya i del Consorci d'Educació de Barcelona.

A Barcelona 1 de cada 10 adolescents no es gradua, malgrat que la taxa de graduació ha millorat de manera constant durant els darrers 10 anys. Existeixen desigualtats territorials molt significatives vinculades al context socioeconòmic: els alumnes que viuen en barris de rendes més pobres tenen pitjors resultats educatius. Pel que fa al gènere, les noies es graduen més que els nois. Aquesta diferència és similar a tota la ciutat, excepte al districte de Ciutat Vella on la diferència entre nois i noies és molt més acusada.

Com valoren els infants el seu pas per l'escola?

A Barcelona, hi ha importants marges de millora pel que fa la satisfacció dels infants amb el seu pas per l'escola, ja que 4 de cada 10 infants no estan prou satisfets amb la seva vida d'estudiant (42,2%), 2 de cada 10 no estan prou satisfets amb els aprenentatges que fan a l'escola (26,6%), 3 de cada 10 no estan prou satisfets amb els seus companys i companyes de classe (34,7%) i 2 de cada 10 no se senten prou segurs a l'escola (24,4%)²³.

Recollir informació sobre les experiències i vivències dels infants i adolescents a l'escola i analitzar no només els resultats escolars sinó també la seva satisfacció és fonamental tenint en compte que l'escola és un espai de vida central en el seu desenvolupament i socialització.

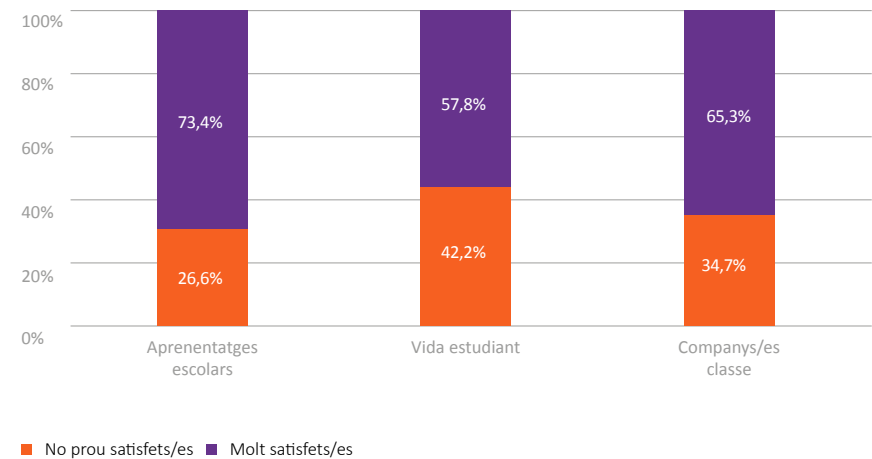
Els infants coincideixen a dir que estar a gust amb els companys de classe és una condició indispensable, no només per estar satisfets amb la seva vida d'estudiants, sinó també per aprendre. En aquest sentit, no hi ajuda el fet que 1 de cada 4 no se senti prou segur a l'escola (24,4%) i que, en les relacions entre companys, tant l'insult com el fet de deixar algú de banda i les baralles siguin molt freqüents.

D'altra banda, cal tenir en compte que la satisfacció amb el pas per l'escola i els resultats escolars no sempre van de la mà. Així, per exemple, en el cas de Les Corts, tot i ser un dels districtes amb millors resultats escolars tant en assoliment de competències bàsiques com en la taxa de graduació a l'ESO, és on hi ha més infants no prou satisfets amb la seva vida d'estudiant (un 48,1%, gairebé la meitat).

De manera transversal a tota la ciutat, hi ha més nens que nenes que es

²³ EBSIB, 2017

Satisfacció dels infants amb els aprenentatges, la vida d'estudiant i els companys/es. Barcelona (2017)

Font: elaboració pròpia a partir d'EBSIB 2017.

mostren no prou satisfets ni amb els aprenentatges escolars (28,8% vs. 23,6%) ni amb la seva vida d'estudiant (46,4% vs. 38,0%), ni amb els companys i companyes (34,2% vs. 35,4%).

D'altra banda, el 70,4% dels infants creuen que no tenen prou autonomia o capacitat de decisió en l'entorn escolar. Voldrien poder opinar sobre qüestions com ara la quantitat de deures i exàmens, o sobre la manera d'ensenyar i les coses que aprenen.

Els infants de Barcelona no estan prou satisfets amb el seu pas per l'escola, tant pel que fa a la seva vida d'estudiant com pels aprenentatges i els companys i companyes de classe. Aquest és un aspecte que no podem menystenir perquè l'escola és un espai de vida central en el desenvolupament i socialització dels infants i impacta en els seus aprenentatges.

Quants adolescents continuen estudiant i per quins estudis opten?

Un 14,5 % dels adolescents de la ciutat no segueix estudiant un cop acaba els estudis obligatoris²⁴. Es considera que els adolescents que decideixen no continuar estudiant han abandonat el sistema prematurament i queden en una situació de fragilitat davant el mercat de treball²⁵.

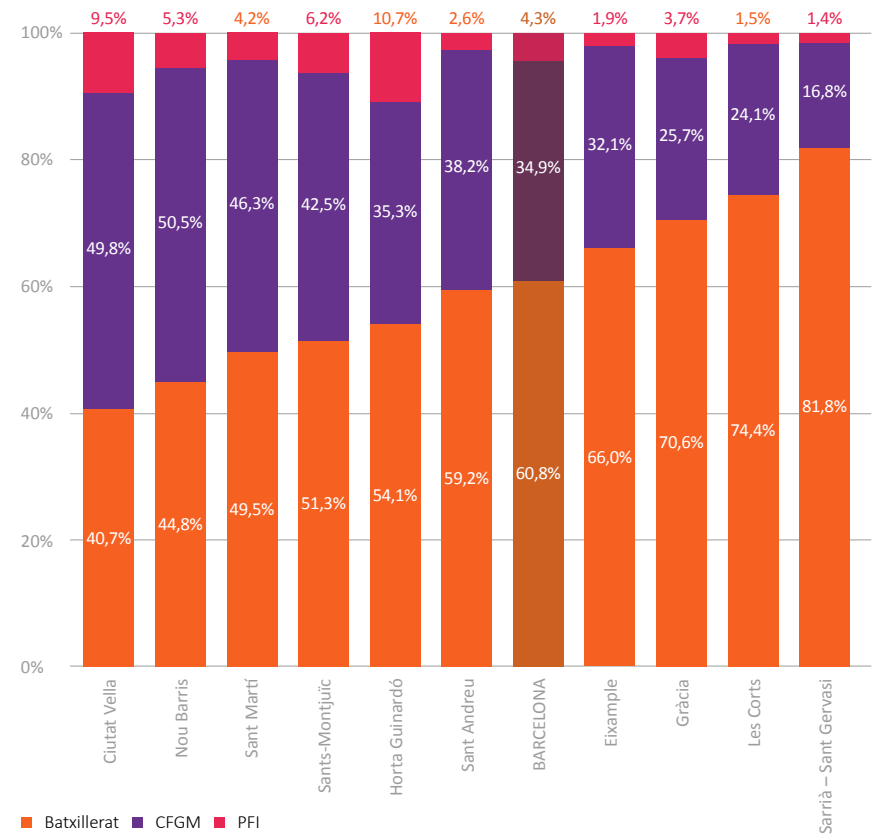
Entre els que sí que decideixen seguir estudiant, el 60,8 % opta pel batxillerat, el 34,9 % pels Cicles Formatius de Grau Mitjà (CFGM) i el 4,3 % per Programes de Formació i Inserció (PFI). Aquesta diferència entre el batxillerat i els CFGM s'ha anat reduint en els últims anys, malgrat que segueix sent encara molt acusada: un 22 % més de nois i noies opten pel batxillerat.

Com s'ha observat en la resta d'etapes educatives, també en l'educació postobligatòria les mitjanes de ciutat amaguen desigualtats importants entre districtes. Així, a Ciutat Vella, Nou Barris, Sants-Montjuïc i Sant Martí, l'opció pel batxillerat i els CFGM està força equilibrada, mentre que a Sarrià-Sant Gervasi, Les Corts, Gràcia i l'Eixample, el batxillerat és clarament l'opció majoritària.

Pel que fa a les diferències per sexe, hi ha més noies que estudien batxillerat (54,4 %), mentre que la formació professional està més masculinitzada (61,2 % de nois), amb una segregació important segons la família professional: a Electricitat i electrònica; Instal·lació i manteniment; Transport i manteniment de vehicles; Informàtica i telecomunicacions; o Fabricació mecànica, la presència de noies és gairebé inexistent. En canvi, a Sanitat; Serveis socioculturals i a la comunitat; Tèxtil, confecció i pell; i Imatge personal el nombre de noies supera significativament el nombre de nois²⁶.

²⁴ IERMB, 2017, a partir d'Idescat | ²⁵ Definició de l'indicador d'abandonament prematur segons EIRDS: joves d'entre 18 i 24 anys que no han acabat l'educació secundària obligatòria i que en les últimes quatre setmanes no han realitzat cap tipus d'estudi o formació inclòs en els plans oficials d'estudi | ²⁶ Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Distribució de l'alumnat segons modalitat d'educació secundària postobligatòria. Barcelona i districtes (curs 2017-2018)

Font: elaboració pròpia amb dades del Departament d'Educació.

Només 8 de cada 10 adolescents de Barcelona segueixen estudiant un cop acabada l'etapa d'escolarització obligatòria (no seguir estudiant es considera un abandonament prematur dels estudis i dificulta enormement l'accés al mercat de treball). Dels que continuen, la majoria opten pel batxillerat, especialment les noies, mentre que la formació professional està més masculinitzada, sobretot en algunes famílies professionals.

03

Salut

L'ODS 3 s'ocupa de la salut i el benestar. En altres paraules, vol garantir la vida sana i la promoció del benestar per a tothom a totes les edats.

Com apunta l'Agenda 2030 en clau d'infància a Catalunya, entre altres aspectes, cal assolir la cobertura sanitària universal, en particular la protecció contra els abusos financers, l'accés a serveis de salut essencials de qualitat i l'accés a medicaments i vacunes segurs, eficaços, assequibles i de qualitat per a totes les persones. També cal enfortir la prevenció i el tractament dels trastorns per abús de substàncies, inclosos el consum de risc i perjudicial d'alcohol i altres drogues.

En concordança, la Convenció sobre els drets de l'infant diu que els infants tenen dret a gaudir del nivell més alt possible de salut i a rebre atenció mèdica (art. 24). Així mateix, tenen dret a cures i atencions especials en cas de discapacitat física o mental per poder gaudir d'una vida plena (art. 23). Igualment els infants han de ser protegits de les drogues il·legals i del seu tràfic (art. 33).

Quina percepció tenen de la seva salut i del seu cos els infants i adolescents?

La majoria d'infants es mostren molt satisfets de la seva salut (85,3 %), essent l'aspecte de la seva vida més ben valorat. Tot i així, al voltant del 15 % dels infants no n'està prou satisfet²⁷ i, el que és més alarmant, 3 de cada 10 infants d'entre 6 i 11 anys no estan satisfets amb el seu cos (34,9 %), una manca de satisfacció que afecta tant a nens com a nenes per igual²⁸.

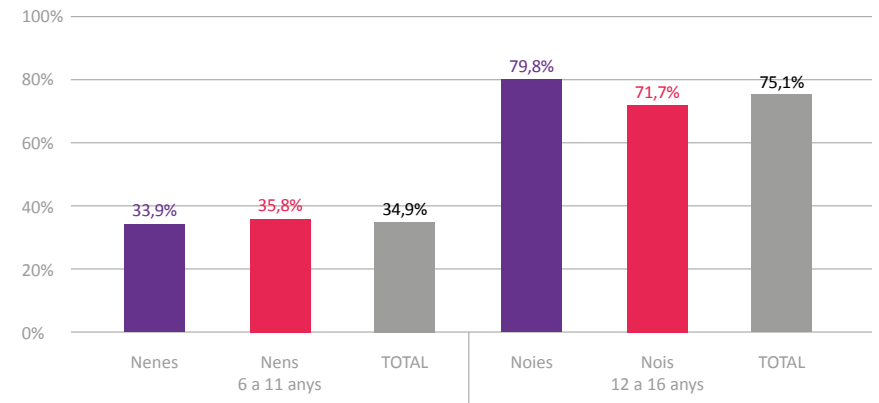
Amb l'adolescència la insatisfacció augmenta considerablement, tant amb el propi cos com amb la pròpia salut: el 75,1 % de nois i noies no està satisfet amb el seu cos²⁹ i el 36,1 % dels adolescents no percep una salut prou satisfactòria³⁰.

Amb l'arribada de l'adolescència també apareixen les desigualtats de gènere: un percentatge molt superior de noies no estan satisfetes de la seva salut (44,6 % vs. 27,8 % de nois)³¹. I, en el cas de la satisfacció amb el cos, també les noies (pràcticament el 80 %) tendeixen a estar menys satisfetes amb el seu cos que els nois (71,7 %)³² amb un diferencial de gènere de 9 pp.

En relació a les desigualtats territorials dins de la ciutat, és destacable que els infants i adolescents tenen pitjor percepció de la seva salut quan creixen en contextos de renda baixa (17,4 % d'infants i 39,8 % d'adolescents no prou satisfets) que en contextos de renda alta (10,6 % d'infants i 32,7 % d'adolescents)³³.

En la satisfacció amb el propi cos, les diferències per context no són tan significatives. La meitat dels infants i adolescents de pràcticament tots els districtes no n'estan prou satisfets, fet que posa de manifest que la insatisfacció amb el propi cos és una problemàtica transversal i generalitzada en la infància i l'adolescència de tota la ciutat.

Infants i adolescents no prou satisfets amb el seu cos, per sexe. Barcelona (2018)

Font: elaboració pròpia a partir d'EHEEB 2018.

La majoria d'infants es mostren molt satisfets de la seva salut però, en canvi, estan menys satisfets amb el seu cos. Amb l'arribada de l'adolescència augmenta la insatisfacció tant amb el propi cos com amb la pròpia salut i comencen a aparèixer les desigualtats de gènere: les noies estan menys satisfetes que els nois. Pel que fa a les desigualtats territorials, els infants que viuen en contextos de renda baixa tenen pitjor percepció de la seva salut.

²⁷ EBSISB, 2017 | ^{28,29 i 32} EHEEB, 2018 | ^{30 i 31} FRESC, 2016 | ³³ EBSISB, 2017 i FRESC, 2016

Què ens diu l'excés de pes dels infants i adolescents sobre el seu estil de vida?

Hàbits de descans, alimentació i exercici físic

Els infants i adolescents dormen poc i tenen dificultats per dormir. El 43,0 % dels infants d'entre 0 i 11 anys no dorm les 10 hores mínimes recomanades³⁴ i en el cas dels adolescents, el 70,0 %³⁵ no dorm les 9 hores mínimes recomanades³⁶. A més, el 31,3 % dels infants diu haver tingut dificultats per dormir almenys 2 dies a la setmana i la meitat d'aquests, el 14,9 %, almenys 5 dies a la setmana³⁷.

D'altra banda, només el 7,1 % dels infants i adolescents menja el mínim de 5 racions de fruita i verdura a la setmana recomanades³⁸, un aspecte en què s'observa una millor pauta entre la petita infància de 0 a 5 anys (el 11,2 % en mengen) respecte dels infants de 6 a 11 anys (5,1 %) i els adolescents de 12 a 17 anys (5,7 %)³⁹.

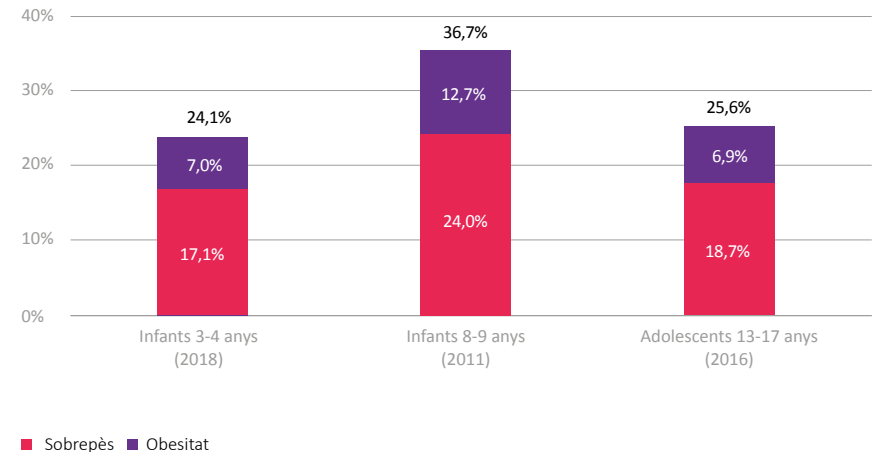
Pel que fa a l'exercici físic, 1 de cada 4 no fa esport o en fa de forma insuficient (menys d'un cop a la setmana)⁴⁰, especialment les noies (14,7 % vs. 6,8 %) i als barris de rendes baixes (11,6 % vs 9,9 %).

Sobrepès i obesitat, un dels principals problemes de salut

A Barcelona, 3 de cada 10 infants tenen excés de pes i 1 de cada 10 té obesitat: el 24,1 % d'infants entre 3 i 4 anys tenen excés de pes (17,1 % sobrepès i 7 % obesitat)⁴¹ i el 36,7 % d'infants entre 8 i 9 anys (24 % sobrepès i 12,7 % obesitat)⁴². A l'adolescència les dades milloren lleugerament: el 25,6 % té excés de pes (18,7 % sobrepès i 6,9 % obesitat)⁴³.

^{34,35 i 39} ESB, 2016 | ³⁶ Recomanacions de la National Sleep Foundation dels Estats Units d'Amèrica <https://www.sleepfoundation.org/> | ³⁷ EBSIB, 2017 | ³⁸ Recomanació de la Sociedad Española de Nutrición Comunitaria <http://www.nutricioncomunitaria.org/es/> | ⁴⁰ EHEEB, 2018 | ⁴¹ Projecte de Prevenció de l'Obesitat Infantil de Barcelona (POIBIN), 2018 | ⁴² Projecte de Prevenció de l'Obesitat Infantil de Barcelona (POIBA), 2011 | ⁴³ FRESC, 2016

Infants i adolescents amb excés de pes (sobrepès i obesitat). Barcelona (2011, 2016, 2018)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de POIBA-2011, FRESC-2016 i POIBIN-2018.

Nota: no existeix una font única ni periòdica per poder estimar el sobrepès i l'obesitat en la infància i l'adolescència en el mateix any.

En perspectiva de gènere, hi ha més sobrepès entre els nens que entre les nenes (38,2 % vs. 35,5 %) i també més entre els nois que entre les noies (28,3 % vs. 22,7 %).

A més, hi ha una prevalença de l'obesitat als barris amb menys nivell socioeconòmic tant en la infància (8,3 % en barris desfavorits vs. 5,2 % barris afavorits) com en l'adolescència (8,1 % barris de rendes baixes vs. 5,8 % barris de rendes altes).

Els infants i adolescents dormen poc i no mengen prou fruita i verdura. A més, 1 de cada 4 no fa esport o no en fa prou. Aquests mals hàbits tenen conseqüències en l'estat físic: 3 de cada 10 infants tenen excés de pes i 1 de cada 10 té obesitat, més entre els nens i nois, i sobretot en barris de renda baixa.

Adolescència, substàncies addictives i pantalles

Consum de substàncies addictives

A Barcelona, 7 de cada 10 adolescents han provat l'alcohol almenys una vegada a la vida (68,6 %), 4 de cada 10 han provat el tabac (37,5 %) i 3 de cada 10 el cànnabis (29,7 %).

El nombre d'adolescents que han provat l'alcohol i el tabac ha baixat respecte l'any 2012, (68,6 % vs. 73,3 % en el cas de l'alcohol i 37,5 % vs. 39,8 % en el cas del tabac), mentre que el cànnabis creix lleugerament (29,7 % vs. 27 %).⁴⁴

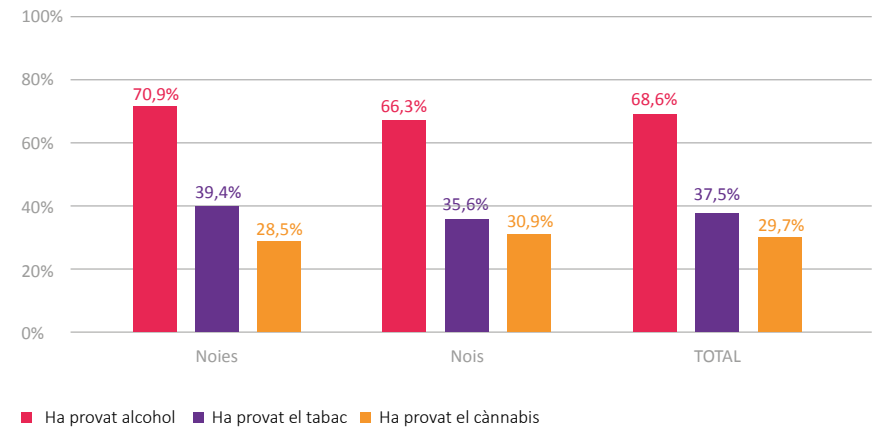
En perspectiva de gènere, destaca el fet que hi ha més noies que nois que hagin provat l'alcohol i el tabac (70,9 % i 39,4 % vs. 66,3 % i 35,6 %), però en canvi hi ha més nois que noies que hagin provat el cànnabis (30,9 % vs. 28,5 %).

Pel que fa a les desigualtats territorials, destaca el fet que mentre que el 2012 eren els adolescents que vivien en contextos socioeconòmicament més desfavorits els que deien haver provat l'alcohol, el tabac i el cànnabis en major mesura, el 2016 són els que viuen en contextos més afavorits els que diuen haver tastat aquestes substàncies en major mesura, especialment en el cas del cànnabis (11pp). Caldrà corroborar si aquest canvi de patró es manté en els propers anys.

Fan un ús responsable del mòbil?

Al costat del consum de substàncies addictives, també cal observar noves addiccions com l'ús problemàtic de les tecnologies de la informació i la comunicació, de les quals encara disposem de molt poca informació. Pràcticament la meitat dels adolescents (47,8 %) fa un ús problemàtic

Adolescents que han provat l'alcohol, el tabac i el cànnabis almenys una vegada, per sexe. Barcelona (2016)

Font: elaboració pròpia a partir de FRESC 2016.

del mòbil, una problemàtica que té a veure amb usar-lo contínuament i tenir un desig intens d'utilitzar-lo, una pràctica que té conseqüències negatives sobre la seva conducta, relacions socials i familiars, com ara no prendre decisions favorables per al seu dia a dia, deixar de fer activitats importants i utilitzar-lo per escapar-se dels problemes que tenen. Aquesta situació afecta més les noies que els nois (52,5 % vs. 43,3 %) i també més als adolescents que viuen en contextos desfavorits, malgrat que en aquest cas la diferència no és tan gran (49,9 % vs. 46,0 %).

La majoria d'adolescents de Barcelona han provat alguna vegada a la vida l'alcohol i alguns també han consumit tabac i cànnabis, tot i que en menor mesura. A més, pràcticament la meitat dels nois i noies de la ciutat fa un ús problemàtic del mòbil, i és que les pantalles s'estan constituint com una nova font d'addicció a la societat, que caldrà treballar i prevenir ja des de la infància i l'adolescència i per a les quals és urgent disposar de més dades.

⁴⁴ FRESC, 2012 i 2016 | ⁴⁵ FRESC, 2016

Quin és l'estat de salut mental dels nostres infants i adolescents?

Risc de patir un problema de salut mental

Almenys 11.000 infants i adolescents de Barcelona podrien trobar-se en una situació de patiment psicològic o en risc de patir algun problema de salut mental. I és que la taxa de risc de patir algun problema de salut mental és d'un 5,9 % (entre els 4 i els 14 anys) i el risc de patir, en concret, depressió o ansietat entre els 15-17 anys és d'un 3,5 %⁴⁶.

Tot i que entre els infants hi ha més nens que nenes en risc (7,0 % vs. 4,5 %), a l'adolescència el patró s'inverteix i hi ha més noies que nois en risc de patir un problema de salut mental (4,1 % vs. 2,9 %)⁴⁷.

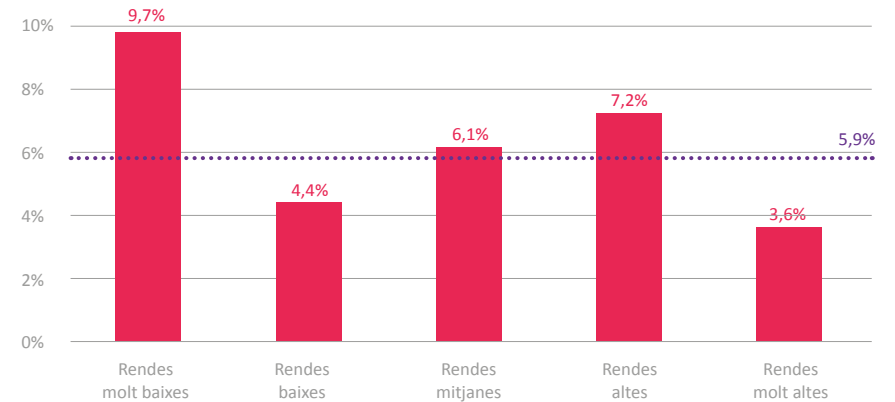
Pel que fa a les desigualtats socials territorials, el risc de patir problemes de salut mental és transversal a la ciutat i, malgrat que són els infants que viuen en contextos de rendes molt baixes els que presenten més risc de patir problemes de salut mental (el 9,7 %), també hi ha molt risc entre infants de rendes altes (7,2 %)⁴⁸.

Infants atesos amb problemes de salut mental

En els darrers anys, ha augmentat gairebé el doble el nombre d'infants i adolescents atesos als Centres de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ): des dels 7.211 casos atesos l'any 2012 (4,7 % dels infants i adolescents d'entre 6 i 17 anys de Barcelona) fins als 11.057 casos de l'any 2018 (6,8 %)⁴⁹.

Tenint en compte el total d'infants entre 6 i 17 anys que viu a cada districte, els districtes on s'han atès més infants i adolescents són Sant Andreu (9,6 % de la població entre 6-17 anys), Nou Barris (9,2 %), Gràcia (8,2 %) i Horta-Guinardó (7,6 %). A l'altre extrem hi trobem Les Corts (5,8 %), l'Eixample (4,7 %) i Sarrià-Sant Gervasi (3,2 %), justament els

Risc de patir problemes de salut mental en la infància, segons renda del barri. Barcelona (2016)

..... Mitjana Barcelona

Font: elaboració pròpia a partir d'ESB 2016.

tres districtes amb les rendes familiars més altes de la ciutat. Tot i així, el risc de patir un problema de salut mental és present en totes les categories de renda, de manera que les famílies d'aquests tres districtes podrien estar cobrint aquesta necessitat per la via privada.

El risc de patir problemes de salut mental durant la infància i l'adolescència és transversal a tota la ciutat, per totes les categories de renda i tant per a nens com per a nenes. Malgrat que no és un fenomen majoritari, 11.000 infants i adolescents de Barcelona podrien estar en situació de patiment psicològic i cal destacar que en els darrers 5 anys gairebé s'ha doblat el nombre d'infants atesos als Centres de Salut Mental Infantil i Juvenil de la ciutat.

^{46,47,48} ESB, 2016 | ⁴⁹ Dades facilitades pel Consorci Sanitari de Barcelona

La salut sexual i reproductiva dels nostres adolescents: ser mare a l'adolescència

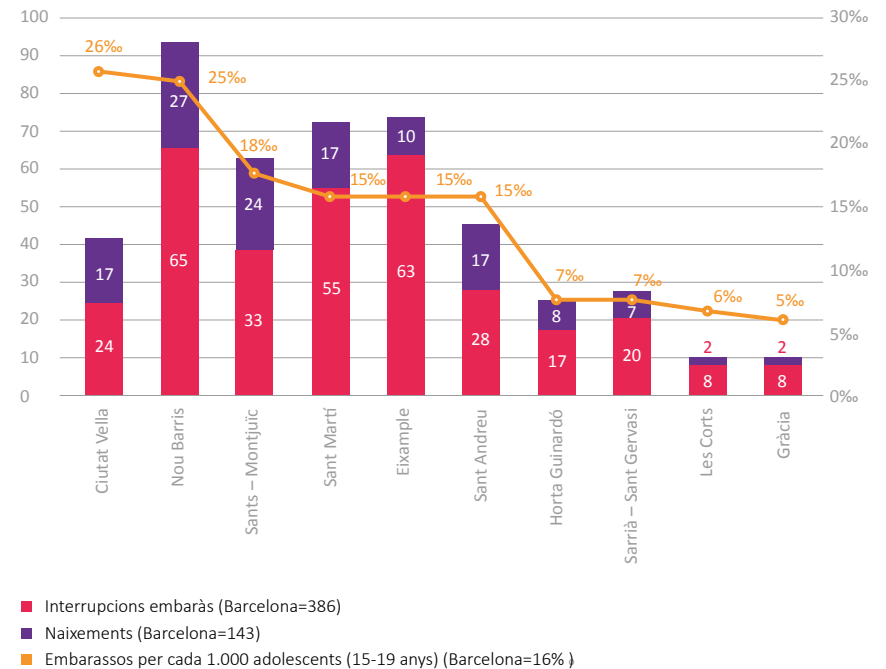
A la ciutat, 2 de cada 10 adolescents han tingut relacions sexuals amb penetració entre els 13 i els 17 anys (el 23,0 %) i, entre aquests, 1 de cada 10 ho ha fet sense utilitzar cap mètode anticonceptiu o fent-ne servir un de no efectiu per evitar la transmissió de malalties de transmissió sexual i/o embarassos no desitjats (el 12,5 %) (marxa enrere, càlcul calendari Ogino, dutxa/neteja vaginal...)⁵⁰. No s'observen diferències significatives entre nois i noies en aquestes conductes.

Una de les conseqüències és que l'any 2018, 529 noies adolescents de la ciutat de Barcelona van quedar-se embarassades (16 de cada 1.000). D'aquestes, 386 van interrompre voluntàriament l'embaràs (73 %) i 143 van esdevenir mares (27 %). Tot i això, cal destacar que en els darrers 12 anys els embarassos entre noies adolescents s'ha reduït una mica més d'un terç (dels 824 del 2006 als 529 del 2018)⁵¹.

Pel que fa a les diferències entre districtes, cal destacar que els districtes on proporcionalment hi ha hagut més embarassos de noies adolescents són Ciutat Vella (26 noies adolescents del districte de cada 1.000), Nou Barris (25 de cada 1.000) i Sants-Montjuïc (18 de cada 1.000). Destaca el fet que a l'Eixample, Les Corts i Gràcia, les noies adolescents embarassades interrompen el seu embaràs en més del 80% dels casos. Mentre que Ciutat Vella, Sants-Montjuïc i Sant Andreu són els districtes on, proporcionalment, les noies adolescents segueixen amb l'embaràs en major mesura.

⁵⁰ FRESC, 2016 | ⁵¹ ASPB, 2018

Embarassos, naixements i interrupcions voluntàries de l'embaràs en l'adolescència. Barcelona i districtes (2018)

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Agència de Salut Pública de Barcelona.

L'any 2018, 529 noies adolescents de la ciutat de Barcelona van quedar-se embarassades, i és que 1 de cada 10 adolescents no utilitza un mètode anticonceptiu eficaç en les relacions sexuals amb penetració. Als barris amb major vulnerabilitat i pobresa hi ha més embarassos adolescents i és també on més adolescents el tiren endavant, esdevenint mares adolescents. Tot i això, cal assenyalar que en els darrers 12 anys el nombre d'embarassos adolescents s'ha reduït més d'un terç a la ciutat.

04

Temps, relacions i ciutadania

Hi ha diferents objectius de desenvolupament sostenible que tenen a veure amb el temps, les relacions i la ciutadania com ara aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusivament, segurs, resilents i sostenibles (ODS 11); garantir una vida sana i promoure el benestar per a tothom a totes les edats (ODS 3) i garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat per promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tothom (ODS 4).

L'Agenda 2030 en clau d'infància a Catalunya apunta la necessitat de millorar i augmentar la participació ciutadana en la planificació i gestió de l'urbanisme i de les ciutats. També posa sobre la taula la necessitat de proporcionar accés universal a zones verdes i espais públics segurs, inclusivament i accessibles, en particular per a les dones i els infants, les persones grans i les persones amb discapacitat.

En relació al temps i a les relacions, la Convenció sobre els drets de l'infant té en compte el rol primordial dels pares i mares en l'educació i desenvolupament dels infants (art. 18) com també de totes les persones responsables de l'educació dels infants (art. 5). També recull el dret dels infants al lleure, al joc, al descans i al més ampli ventall possible d'activitats recreatives i culturals (art. 31).

Pel que fa als drets de ciutadania, la Convenció recull que els infants i adolescents tenen dret a opinar i que aquesta opinió sigui tinguda en compte en les decisions, d'acord amb la maduresa de cada edat (art. 12). També tenen dret a la llibertat d'expressió, de pensament i d'associació (art. 13, 14 i 15), així com també tenen el dret a rebre una informació adequada en tot allò que sigui important per al seu benestar i desenvolupament (art. 17).

Què fan els infants quan no són a l'escola i què diuen del seu temps lliure?

Més de la meitat dels infants de Barcelona no estan prou satisfets amb la quantitat de temps lliure que tenen (el 52,7 %). A més, el 40,0 % tampoc no està prou satisfet amb l'ús del seu temps⁵².

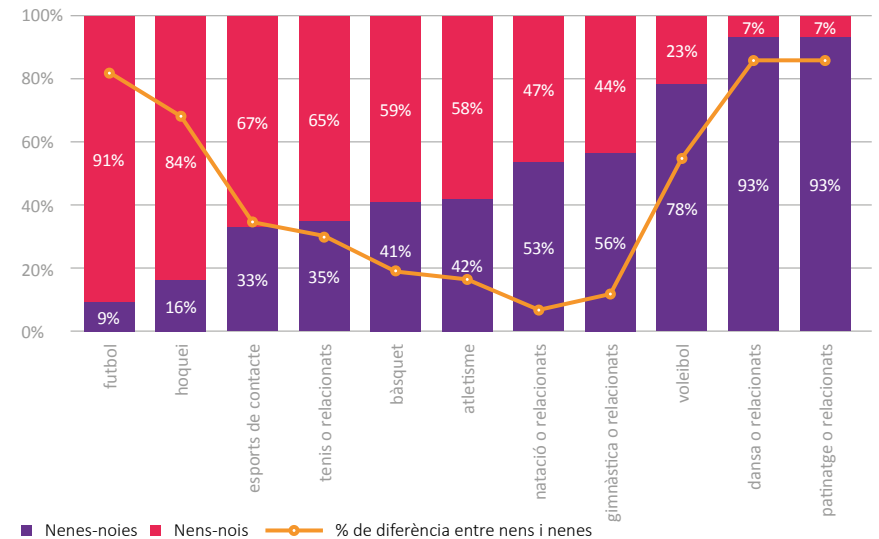
Es tracta de l'àmbit pitjor valorat entre els infants i, a més, és una insatisfacció generalitzada entre tots els infants de la ciutat: no s'aprecien diferències importants ni per gènere ni per context socioeconòmic.

La majoria de nens i nenes fa deures o estudia almenys 5 dies a la setmana (71,1 %) i, segons diuen ells mateixos, això els priva de poder destinar temps a fer altres activitats que els satisfarien més. I és que 7 de cada 10 infants no veu els seus amics i amigues fora de l'escola gaire sovint (66,3 %), 3 de cada 10 es relaxa o s'ho passa bé amb la seva família poc sovint (26,4 %)⁵³ i 3 de cada 10 no juga cap dia al parc o al carrer (26,1 %), un hàbit que és molt inferior entre els infants que viuen en barris de rendes molt altes (el 38,7 % no juga cap dia al parc)⁵⁴. D'altra banda, el 31,5% dels adolescents de barris de rendes baixes i el 19,5% dels de rendes altes passen 2 hores o més davant la televisió en un dia de classe.

D'altra banda, 9 de cada 10 infants i adolescents realitza alguna activitat extraescolar, la majoria d'activitat física (76,6 %), però també d'altres com teatre, música, idiomes o reforç escolar (47,8 %)⁵⁵. S'observen patrons de gènere molt diferenciats segons les activitats: en un extrem hi ha el futbol i l'hoquei (91 % nens i 84 % nois); en l'altre extrem, hi trobem la dansa i el patinatge (93 % de nenes i noies). Els esports amb una participació més equilibrada en perspectiva de gènere són la natació, la gimnàstica, l'atletisme i el bàsquet⁵⁶.

⁵²⁵³ EBSIB, 2017 | ⁵⁴ ESB, 2016 | ⁵⁵⁵⁶ EHEEB, 2018 | ⁵⁷ PRISMA – Observatori de la Joventut de l'Ajuntament de Barcelona 2017-2018

Nois i noies que fan activitats esportives extraescolars, segons sexe. Barcelona (2018)

Font: elaboració pròpia a partir de l'EHEEB 2018.

Així mateix, la participació en caus i esplais és baixa, només el 6,4 % d'infants i adolescents d'entre 5 i 16 anys hi participen i és molt desigual entre els diferents districtes de la ciutat: Gràcia (12,0 %), l'Eixample (8,1 %) i Horta-Guinardó (8,1 %) són els districtes amb més infants i adolescents vinculats a caus i esplais, mentre que Nou Barris (2,1 %), Ciutat Vella (4,0 %) i Les Corts (4,1 %) és on n'hi ha menys⁵⁷. La baixa participació té a veure tant amb el context socioeconòmic com amb el teixit associatiu del districte. En canvi, no hi ha diferències en perspectiva de gènere.

Els nens i nenes no estan satisfets amb la quantitat de temps lliure que tenen i tampoc amb l'ús que en fan: senten que passen massa estona a l'escola, que tenen massa deures i que això els treu temps per fer activitats amb la família i els amics que els satisfarien més, com jugar al parc i passar més temps a l'aire lliure. La gran majoria fan activitats extraescolars però molt pocs participen en caus i esplais.

Com són les relacions dels infants i adolescents amb la família, els amics i els veïns?

Rebre suport durant la infància és clau

Un dels indicadors per a l'empoderament personal i col·lectiu és la possibilitat de parlar dels problemes personals amb algun familiar o amic. En aquest sentit és una mala notícia constatar que hi ha força infants d'entre 10 i 12 anys que creuen que no rebrien suport en cas de tenir un problema⁵⁸:

- 2 de cada 10 creuen que no rebrien suport dels seus familiars (22,1 %)
- 3 de cada 10 que no rebrien suport dels seus amics i amigues (32,8 %)
- 4 de cada 10 que no rebrien suport dels seus mestres (36,5 %)
- 5 de cada 10 que no rebrien suport dels companys de classe (46,4 %)
- 7 de cada 10 que no rebrien suport dels adults del barri (68,3 %)

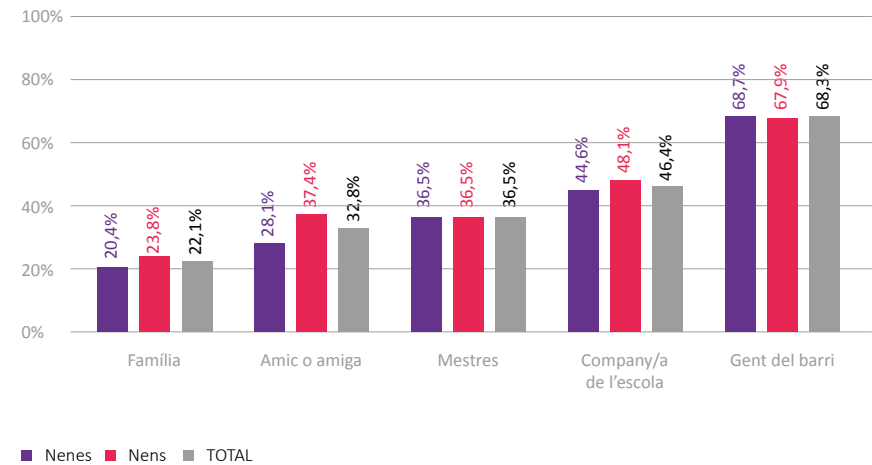
En la percepció de suport per part dels amics i amigues destaquen tant les diferències per sexe com per context socioeconòmic. Hi ha més nenes que nenes que pensen que no rebrien prou suport dels seus amics i amigues en cas de tenir un problema (37,4 % vs. 28,1 %) i, a la vegada, hi ha més infants que ho pensen als barris de rendes baixes (35,4 %) que no pas als barris de rendes intermèdies(31 %) i de rendes altes (28,2 %)⁵⁹.

Les relacions familiars i amb amics durant l'adolescència

Així mateix, ja a l'adolescència, 2 de cada 10 adolescents consideren que les relacions a la seva família no són prou bones (21,0 %) i ho pensen més les noies que els nois (23,3 % vs. 18,7 %)⁶⁰. En aquest cas, les diferències segons context socioeconòmic són poc rellevants.

D'altra banda, pel que fa a les amistats, 1 de cada 10 adolescents diu que no té cap amic o amiga (14,9 %)⁶¹.

Infants que pensen que no rebrien prou suport en cas de tenir un problema, segons sexe. Barcelona (2017)

Font: elaboració pròpia a partir d'EBSIB 2017.

Els infants i adolescents de Barcelona creuen que les relacions que tenen amb la família i els amics tenen marges de millora importants i molts pensen que, en cas de tenir un problema, no rebrien el suport suficient del seu entorn. A més, només 3 de cada 10 infants pensen que els veïns i veïnes del barri els ajudarien en cas de necessitar-ho. Així doncs encara queda camí per recórrer per tal d'aconseguir ciutats inclusives i segures.

⁵⁸ i ⁵⁹ EBSIB, 2017 | ⁶⁰ i ⁶¹ FRESC, 2016

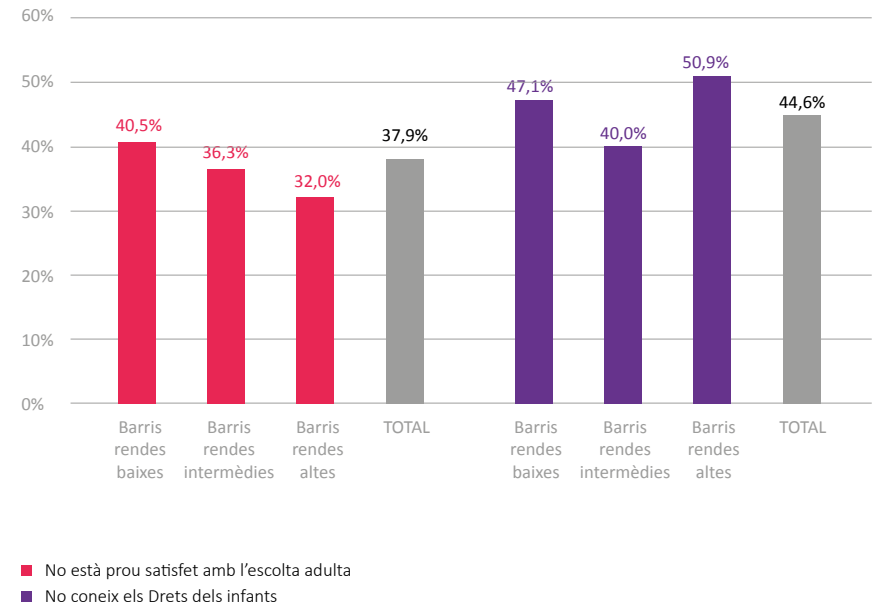
Escolta adulta i coneixement dels drets dels infants, passos per a una ciutadania activa

Els infants participen activament en la societat en la mesura que els adults els escoltem i tenim en compte el que diuen, però malauradament no els escoltem prou. A Barcelona, 4 de cada 10 infants no estan prou satisfets amb com els escolten les persones adultes (37,9 %). Tot i que no s'aprecien diferències importants entre nenes i nens, sí que n'hi ha si es té en compte el context socioeconòmic on creix l'infant: els nens i nenes que viuen a barris de renda baixa se senten menys escoltats pels adults del seu entorn (40,5 %) que els que viuen en barris amb rendes més altes (32,0 %)⁶².

D'altra banda, poc més de la meitat dels infants diu que coneix quins són els seus drets (55,4 %), de manera que davant una possible vulneració dels drets dels infants, els nens i nenes no en seran conscients i, per tant, la base dels valors socials i cívics trontolla.

Altra vegada, hi ha diferències importants segons el context socioeconòmic on viu l'infant, però amb un patró diferent a l'habitual, ja que són els infants que viuen a barris de rendes intermèdies els qui coneixen en major mesura quins són els drets dels infants (60,0 %), per sobre dels que viuen en barris de rendes baixes (52,9 %) i encara més per sobre dels que viuen en barris de rendes altes (49,1 %)⁶³. El coneixement dels drets reflecteix més l'aposta dels centres educatius que no pas un major interès o sensibilitat per part dels entorns familiars dels infants.

Infants que no estan prou satisfets amb l'escolta adulta i que no coneixen els drets dels infants. Barcelona (2017)

Font: elaboració pròpia a partir d'EBSIB 2017.

Exercir una ciutadania activa és un dret i un repte per a la infància. Els nens, nenes i adolescents poden participar en la mesura que les persones adultes els escoltem i tenim en compte el que ens diuen, però malauradament no ho fem prou. A més, poc més de la meitat dels infants i adolescents de la ciutat coneixen quins són els seus drets. Tots dos àmbits constitueixen una base, en aquests moments feble, per poder exercir una ciutadania activa no només en el seu futur com a persones adultes sinó també durant la infància, com a ciutadans del present.

⁶²⁶³ EBSIB, 2017

05

Pobresa, exclusió i desigualtats

El primer objectiu de desenvolupament sostenible és posar fi a la pobresa a tot el món i en totes les seves formes. Viure en la pobresa impacta negativament en les trajectòries vitals, formatives i laborals de les persones, així com en el benestar i la salut al llarg de la vida. A més, el fet que la pobresa es transmeti entre generacions i perpetui el cicle de les desigualtats socials, també explica que la seva erradicació sigui un objectiu de primer ordre a escala mundial.

S'hi relacionen també dos objectius més: aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles (ODS 11), amb una fita específica d'assegurar l'accés de totes les persones a habitatges i serveis bàsics adequats, segurs i assequibles, així com millorar els barris més vulnerables econòmicament; i l'objectiu del treball digne i creixement econòmic (ODS 8), que pretén promoure un creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, amb una ocupació plena i productiva, així com un treball digne per a totes les persones.

L'Agenda 2030 en clau d'infància a Catalunya recull el propòsit de reduir, com a mínim, a la meitat la proporció d'homes, dones, nens i nenes que viuen en la pobresa en totes les seves dimensions. També vol posar en pràctica mesures apropiades de protecció social per a totes les persones i aconseguir una àmplia cobertura de les necessitats de la infància que viu en la pobresa i contextos de vulnerabilitat.

La Convenció sobre els drets de l'infant recull entre els seus 4 principis fonamentals el dret al màxim desenvolupament dels infants i adolescents (art. 6) i assenyala, a més, el seu dret a gaudir d'un nivell de vida adequat pel seu desenvolupament (art.27). Si les famílies no ho poden garantir, la responsabilitat última és dels estats (art.27).

Quants infants i adolescents estan en risc de pobresa i/o exclusió social?

Infants i adolescents, un dels col·lectius més afectats per la pobresa

La pobresa és un fenomen multidimensional que deriva no només de la pobresa monetària, sinó també de les condicions de treball o les privacions materials. La taxa AROPE⁶⁴ és un indicador harmonitzat a escala europea que mesura el risc d'estar en situació de pobresa i/o exclusió social a partir de tres aspectes: el risc de pobresa monetària, la baixa activitat laboral a la llar i la privació material severa.

A Barcelona, 3 de cada 10 infants i adolescents estan en risc de pobresa i/o exclusió social (33,8%), una taxa que és més alta entre infants i adolescents que entre la població adulta (25,5%) i que entre la gent gran (17,5%). A més, les persones adultes que viuen en llars amb infants tenen més risc de patir pobresa o exclusió que els adults sense infants a càrrec (33,8% vs. 20,7%). Així doncs, els infants i les seves famílies estan més exposats a patir situacions de pobresa que altres grups poblacionals.

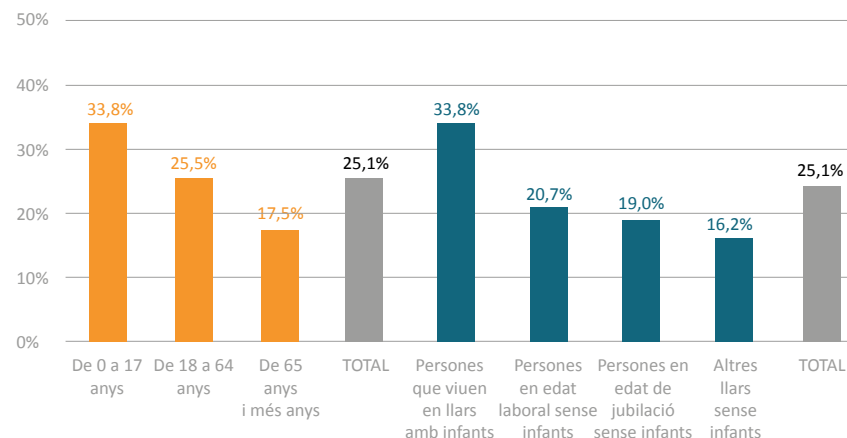
Pel que fa a la pobresa monetària, 3 de cada 10 infants i adolescents de Barcelona (30,8%) es troben en risc de pobresa moderada, el 9,7% en risc de pobresa severa i el 7,7% en risc de pobresa extrema⁶⁵.

Contextos desiguals on créixer i viure la infància i l'adolescència

L'any 2019, el 62,0% dels infants i adolescents de la ciutat viu a districtes on les rendes familiars tendeixen a ser més baixes (Nou Barris, Sant Andreu, Horta-Guinardó, Ciutat Vella, Sants-Montjuïc i Sant Martí), mentre que el 38,0% viu a districtes on les rendes familiars tendeixen a ser més altes (Gràcia, l'Eixample, Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi). A més, les

⁶⁴ At Risk of Poverty and/or Exclusion en anglès, o en risc de pobresa i/o exclusió, en català | ⁶⁵ Els llindars de pobresa es calculen en funció de la renda familiar disponible i la composició de la llar. Per exemple, per als anys 2017-2018 viure en pobresa moderada per una llar amb dos adults i un infant significa disposar de menys de 1.715€/mes | ⁶⁶ Martínez-Celorio i Marín, 2013; Fernández, 2019; OCDE, 2019

Risc de patir pobresa o exclusió social (taxa AROPE) segons edat i tipus de llar. Barcelona (2017-2018)

Font: elaboració pròpia a partir d'EMCV 2017-2018.

desigualtats són molt acusades entre els mateixos infants: el 10% d'infants i adolescents més ric té 10 vegades més renda que el 10% més pobre.

La recerca mostra que créixer en contextos socioeconòmicament més empobrits comporta menys oportunitats educatives, trajectòries formatives més empobrides i noves desigualtats en l'edat adulta⁶⁶.

A Barcelona, 3 de cada 10 infants i adolescents de la ciutat estan en risc de pobresa i/o exclusió social. Créixer en contextos empobrits comporta tenir menys oportunitats educatives, trajectòries formatives pitjors i, sovint, la reproducció de les desigualtats socials en les generacions futures. Per això cal seguir treballant per reduir les distàncies entre infants pobres i infants rics, i avançar cap a la inclusió social i la igualtat d'oportunitats per a tots els infants, amb independència del lloc on creixen.

Quines són les raons principals de la pobresa infantil a Barcelona?

Dèficit estructural en protecció a la infància

La inversió pública en polítiques d'infància és molt baixa (Catalunya hi destina el 0,8 % del PIB, Espanya l'1,2 % i el conjunt de la UE el 2,3 %⁶⁷) i és molt poc eficaç (les transferències socials a les famílies no tenen prou capacitat de reduir la pobresa infantil i adolescent en comparació amb la d'altres grups d'edat, com ara la gent gran).

Tot i així, Barcelona aconsegueix reduir a més de la meitat les situacions de pobresa més greus a partir de les transferències socials i els ajuts d'urgència social municipal (entre els quals el Fons 0-16⁶⁸): si les famílies no rebessin cap ajut, en lloc d'haver-hi el 9,7 % d'infants en situació de pobresa severa, n'hi hauria el 25 %⁶⁹.

Baixos ingressos per la precarietat laboral

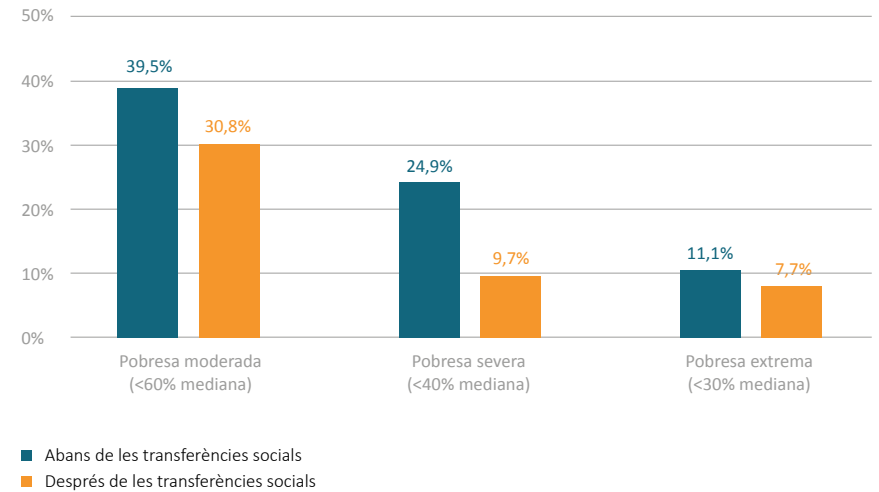
Des del 2011, amb la sortida de la crisi econòmica, s'ha reduït gairebé a la meitat el nombre d'infants que viu en llars on tots els adults estan a l'atur (de l'11 % al 6,8 %) o en llars amb una intensitat de treball molt baixa⁷⁰ (del 7,2 % al 4,5 %). Tot i així, 3 de cada 10 adults amb infants a càrrec pateix pobresa en el treball (29,0 %)⁷¹, un fenomen que s'ha incrementat molt (del 19,1 % al 29,0 %) i que afecta molt més els adults amb infants que els que no en tenen (29,0 % vs. 17,9 %)⁷².

Sobrecàrrega de les despeses d'habitatge

El cost de l'habitatge a la ciutat té un impacte negatiu en les situacions de pobresa: el 17,1 % dels infants i adolescents viu a llars que pateixen

⁶⁷ Dades publicades per Eurostat per Espanya i UE-28 l'any 2017. Dades de Catalunya només disponibles pel 2014, segons Idescat | ⁶⁸ El Fons 0-16 és un ajut municipal adreçat específicament als infants i adolescents en situació de pobresa | ⁶⁹ IERMB, 2018 | ⁷⁰ Baixa intensitat del treball: treballar menys del 20 % del seu potencial durant el darrer any | ⁷¹ Pobresa en el treball: població de 18 a 64 anys que viu sota el llindar de la pobresa tot i haver treballat un mínim de 6 mesos durant l'any anterior | ⁷² ⁷³ ECVHP-2011 i EMCV 2017/18 | ⁷⁴ Veure EMCV – IERMB 2017/18 per més informació sobre l'estimació de l'impacte del sobrecost de l'habitatge en la pobresa infantil | ⁷⁵ ESB – 2017

Taxes de risc de pobresa dels infants i adolescents abans i després de les transferències socials. Barcelona (2017-2018)

Font: elaboració pròpia a partir d'EMCV 2017-2018.

sobrecàrrega de despeses d'habitatge (hi destinen més del 40 % de la renda)⁷³. El càlcul estandarditzat de la pobresa no contempla l'impacte dels costos de l'habitatge, però si es tingués en compte aquest cost la pobresa infantil moderada passaria del 30,8 % al 43,7 % i la severa es triplicaria, passant del 9,7 % al 26,3 %⁷⁴. Amb aquest exercici afloren les grans desigualtats territorials: a Ciutat Vella el sobrecost de l'habitatge afecta 4 de cada 10 infants (38,1 %), mentre que a Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi només afecta 1 de cada 10 infants (9,9 %)⁷⁵.

La poca inversió pública en polítiques d'infància, la pobresa en el treball creixent i la sobrecàrrega de les despeses d'habitatge són les principals causes de la pobresa infantil a la ciutat. Cal reconèixer el paper de les transferències socials i els ajuts d'urgència social municipal, que permeten reduir a la meitat la pobresa infantil severa, però que encara deixen 3 de cada 10 infants en situació de pobresa moderada.

Quines conseqüències té la pobresa en les vides dels infants i adolescents?

Un dels impactes que té la pobresa en les vides dels infants i adolescents són les privacions materials, que reflecteixen importants desigualtats territorials dins de la ciutat. Aquestes privacions es mesuren, entre d'altres, a partir dels costos de l'habitatge i altres despeses bàsiques.

A Barcelona, 1 de cada 10 infants i adolescents viu en llars que no es poden mantenir a una temperatura adequada (14,9 %) i en llars que han patit algun endarreriment en els pagaments de l'habitatge (12,4 %)⁷⁶. A més, 3 de cada 10 infants viuen en llars que no es poden permetre una despesa imprevista de 650 € o més (31,7 %). Respecte a aquest ítem cal assenyalar que en 6 dels 10 districtes de la ciutat els percentatges són molt més alts arribant al màxim del 59,2 % de les llars a Nou Barris (veure taula). Finalment, cal destacar que 2 de cada 10 infants no es poden permetre anar de vacances una setmana a l'any (21 %) i que el 5,1 % no es poden permetre connexió a Internet.

Pel que fa a les desigualtats territorials, Nou Barris i Ciutat Vella són els dos districtes on els infants i adolescents pateixen nivells més alts de privació material, molt lluny d'altres districtes com Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi. Per exemple, per cada llar que no es pot permetre connexió a internet a Les Corts i Sarrià Sant Gervasi n'hi ha 24 que no s'ho poden permetre a Nou Barris i 21 a Ciutat Vella; o per cada llar de Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi que no es pot permetre mantenir l'habitatge a una temperatura adequada n'hi ha 10 que no s'ho poden permetre a Nou Barris i 9 a Ciutat Vella.

⁷⁶ ECVHP-2011 i EMCV- 2017/18

Privacions en llars amb infants i adolescents (%). Barcelona i districtes (2017)

	No es poden permetre una temperatura adequada a casa a l'hivern	Han tingut endarreriments pagament habitatge	No es poden permetre una despesa imprevista (650 €)	No es poden permetre anar de vacances una setmana a l'any	No es poden permetre connexió a internet
Nou Barris	35,0	26,2	59,2	45,6	14,4
Ciutat Vella	32,3	31,0	57,5	42,4	12,8
Sants-Montjuic	25,4	10,7	41,4	33,6	10,2
Sant Andreu	16,3	14,9	35,4	19,2	3,0
Sant Martí	13,4	16,3	36,2	26,4	3,9
Horta-Guinardó	12,4	8,9	34,3	15,4	3,1
Gràcia	9,3	3,9	25,4	11,7	5,3
Eixample	6,2	3,1	17,9	10,7	1,4
Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi	3,5	8,7	9,2	6,4	0,6
BARCELONA	14,9	12,4	31,7	21,0	5,1

Font: elaboració pròpia a partir d'ESD 2017.

Viure en situacions de pobresa significa tenir privacions materials que condicionen el dia a dia dels nens, nenes i adolescents, com ara no poder mantenir la llar a una temperatura adequada, no poder fer front a una despesa imprevista, no poder anar de vacances o no poder connectar-se a internet. Les diferències entre districtes són molt importants, fet que significa que, més enllà de les privacions materials, als infants els queden coartades moltes altres oportunitats.

06

Violències, risc social i protecció

L'ODS 7 parla de la pau i la justícia a partir d'institucions sòlides i pretén promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a totes les persones i crear institucions eficaces, responsables i inclusives a tots nivells. A més, l'ODS 11 intenta aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles.

Com apunta l'Agenda 2030 en clau d'infància a Catalunya, cal posar fi al maltractament, l'explotació, el tràfic, la tortura i totes les formes de violència contra els infants. A més, també cal crear unes institucions eficaces, responsables i transparents, així com garantir l'adopció de decisions inclusives, participatives i representatives que responguin a les necessitats dels infants a tots els nivells.

D'altra banda, la Convenció sobre els drets dels infants obliga els estats a protegir els nens i nenes de totes les formes de maltractament, violència o explotació (art. 19 i 36), i a promoure mesures de recuperació física, psicològica i social per a aquells nens i nenes que hagin estat víctimes de qualsevol tipus de violència (art. 39). A més, determina l'obligació dels estats a proporcionar protecció especial als infants que estan privats de la seva família (art. 20).

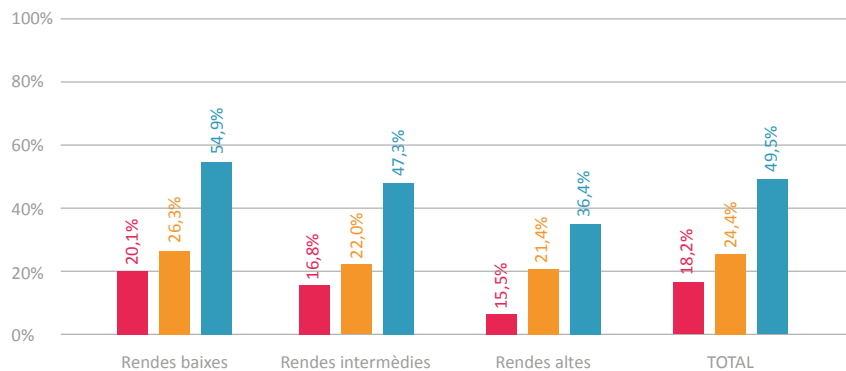
Com de segurs se senten els nens i nenes en els seus entorns més propers?

El lloc on els infants se senten més segurs és a casa seva, malgrat que gairebé 2 de cada 10 infants diu que no s'hi senten prou segurs (18,2 %). La percepció d'inseguretat és major a l'escola que a casa (un 24,4 % no s'hi senten prou segurs), però encara ho és més al barri (49,5 %).

La meitat dels infants no se senten prou segurs quan passen pel barri on viuen, una percepció d'inseguretat que afecta més les nenes que els nens (53,6 % vs. 45,5 %)⁷⁷.

Així mateix, els infants que viuen en barris de rendes més baixes se senten menys segurs tant a casa com a l'escola i al barri.

Infants que no se senten prou segurs a casa, a l'escola i al barri, segons renda. Barcelona (2017)

Font: elaboració pròpia a partir d'EBSIB 2017.

- No se senten prou segurs a casa
- No se senten prou segurs a l'escola
- No se senten prou segurs quan es mouen pel barri on viuen

⁷⁷ EBSIB, 2017

Baralles a l'escola i al barri

Pel que fa a la convivència, cal destacar que 4 de cada 10 nens i nenes diuen que a la seva escola hi ha baralles cada dia o gairebé cada dia (37,1 %) i 1 de cada 10 diu que quasi sempre hi ha baralles al seu barri (12,1 %).

D'altra banda, el 43,2 % dels infants diuen que els seus companys o companyes d'escola han deixat de banda alguna vegada durant l'últim mes i el 33,5 % diuen que els han pegat alguna vegada durant l'últim mes estant a l'escola. A més, el 64,3 % dels infants diuen que els companys els han insultat almenys alguna vegada en l'últim mes. En definitiva, el 68,2% dels infants diuen que han viscut situacions de violència física i/o verbal a l'escola, un fenomen que és transversal a la ciutat i que afecta més a nois que a noies (74,8 % vs. 61,5 %).

Existeixen importants diferències pel que fa a la percepció de baralles segons el context socioeconòmic en què viuen els infants: són els infants que viuen en contextos de renda baixa els que perceben més baralles a l'escola (el 42,3 % vs. 34,3 % de renda alta) i, sobretot, al barri (15,8 % vs. 5,2 %)⁷⁸.

La sensació de seguretat per part dels infants de Barcelona no és equilibrada a tota la ciutat, sinó que hi ha força diferències en funció del context socioeconòmic on viuen els infants. Així, són els nens i nenes que viuen en barris de renda baixa els que se senten menys segurs, tant a casa com a l'escola i al barri on viuen i els que perceben més baralles tant a l'escola com al barri. D'altra banda, les nenes se senten menys segures que els nens quan es mouen pel barri on viuen.

Quants adolescents s'han sentit discriminats o han estat assetjats en el seu dia a dia?

Les discriminacions més habituals a l'adolescència són la discriminació per origen geogràfic i de gènere

1 de cada 10 adolescents de Barcelona s'ha sentit discriminat o discriminada pel seu origen geogràfic (9,7%). Aquest és el tipus de discriminacions més freqüent si es té en compte el total d'adolescents, però les noies pateixen en major mesura la discriminació de gènere: 1 de cada 10 noies adolescents s'han sentit discriminades pel fet de ser noies (13,5%), un tipus de discriminació que afecta molt menys els nois (3,0%).

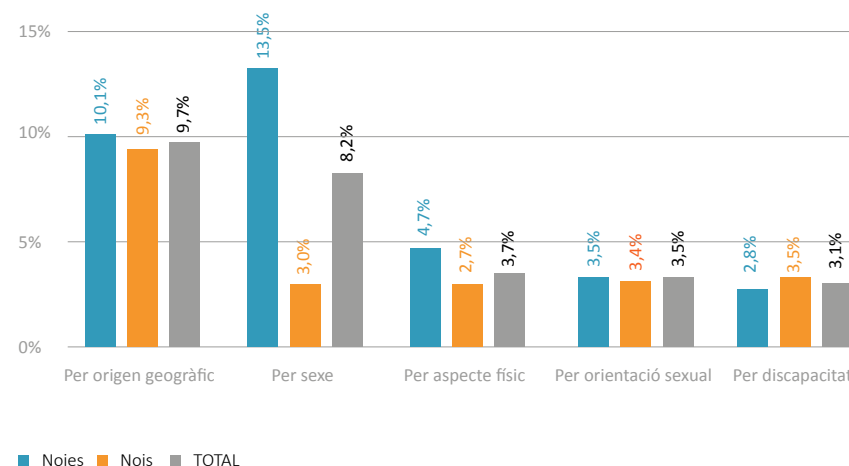
En menor mesura, els i les adolescents de la ciutat també s'han sentit discriminats pel seu aspecte físic (3,7%), especialment les noies, i també per orientació sexual (3,5%) o per discapacitat (3,1%)⁷⁹. En aquest tipus de discriminacions no s'observen diferències importants segons el gènere. Pel que fa al context socioeconòmic, no hi ha diferències en cap de les discriminacions observades.

L'assetjament és transversal a tota la ciutat i tant per nois com per noies

Un grau més de les discriminacions el trobem en les situacions d'assetjament. En aquest sentit destaca que el 6,3% dels adolescents afirma haver patit *bullying* o assetjament al centre educatiu (sense diferències detectades per sexe ni context socioeconòmic) i un 10,4% diu haver patit *cyberbullying* o assetjament a través d'internet. Pel que fa la perspectiva de gènere, cal remarcar que hi ha el doble de noies afectades pel *cyberbullying* que de nois (13,8% vs. 7,1%)⁸⁰.

⁷⁹ i ⁸⁰ FRESC, 2016

Adolescents que diuen haver patit discriminació, segons sexe. Barcelona (2016)

Font: elaboració pròpia a partir de FRESC 2016.

1 de cada 10 adolescents de Barcelona s'ha sentit discriminat en el seu dia a dia. I el 6% han estat assetjats al seu centre educatiu, un fenomen que és transversal a tota la ciutat: no depèn ni del context socioeconòmic ni tampoc del sexe. A més, cal estar molt atents al *cyberbullying* (assetjament a través d'internet), que és molt més alt i afecta molt més les noies que els nois.

Quants infants i adolescents han estat víctimes de violències domèstiques i masclistes?

Infants víctimes de violències en l'àmbit de la llar

L'any 2018, almenys 287 nens, nenes i adolescents van ser víctimes directes de diferents formes de violència domèstica, una xifra que es deriva de les denúncies davant els Mossos d'Esquadra i que, per tant, podria ser molt superior si hi ha famílies que no ho han denunciat.

Així doncs, tenint en compte el total de la població 0-17 a la ciutat, 12 de cada 10.000 infants i adolescents van ser víctimes de violències a la seva llar. Com en altres qüestions, malgrat que hi ha infants i adolescents víctimes a tota la ciutat, existeixen desigualtats rellevants segons els districtes. Els districtes on es concentren més casos de violència domèstica són Nou Barris (19 de cada 10.000), Ciutat Vella (18 de cada 10.000), Sant Andreu (17 de cada 10.000) i Sants-Montjuïc (15 de cada 10.000).

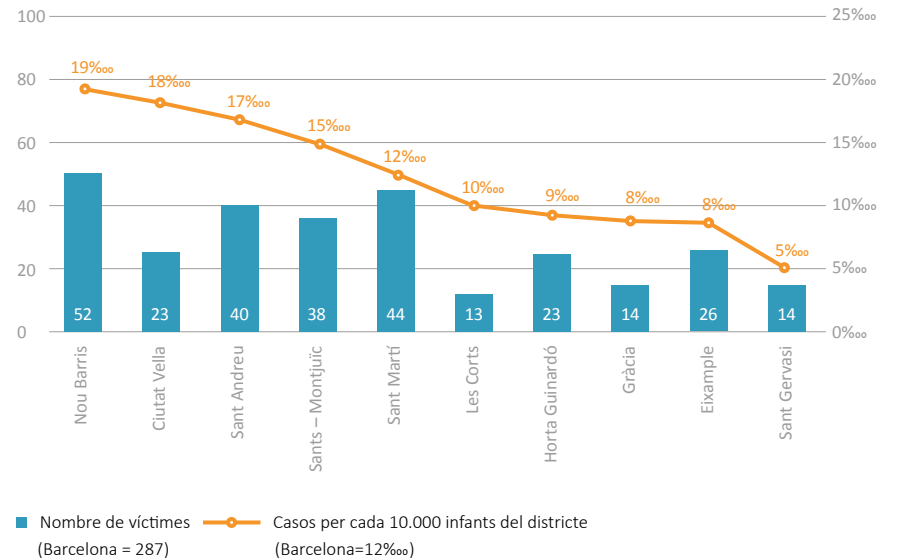
Violències masclistes que afecten, també, els infants

El Servei d'Atenció, Recuperació i Acol·lida (SARA) va atendre 459 infants i adolescents víctimes de violència masclista l'any 2018⁸¹. Del total, 441 eren infants i adolescents atesos de forma directa i indirecta (a partir de la mare dins del programa SARA) i 18 eren adolescents atesos directament pel programa SARA-Jove. Destaca el fet que, si bé entre els infants atesos no hi ha diferències significatives per raó de sexe, en el cas dels adolescents 9 de cada 10 van ser noies.

D'altra banda, un 15,9 % de dones adultes barcelonines declaren que van patir violència masclista durant la seva infància, entre els 0 i 15 anys d'edat (excloent comentaris, gestos sexuals o exhibicionisme). Això suposa més de 217.000 dones (nenes-adolescents) afectades⁸².

⁸¹ Servei d'Atenció, Recuperació i Acol·lida (SARA). Ajuntament de Barcelona | ⁸² Enquesta de violència masclista a Catalunya, 2016. Estimació pròpia amb dades del padró municipal, lectura a 1 de gener de 2016

Infants i adolescents víctimes de violència domèstica. Barcelona i districtes (2018)

Font: elaboració pròpia amb dades del Departament d'Interior i del padró municipal (lectura a 1 de gener de 2018).

L'any 2018, 287 infants i adolescents de Barcelona van denunciar ser víctimes directes de violència domèstica i 459 van ser atesos pels serveis municipals d'atenció a la violència masclista. Aquestes xifres contrasten amb el fet que un 15,9 % de dones adultes barcelonines declaren haver patit violència masclista quan eren nenes o adolescents, és a dir, 217.000 nenes-adolescents d'aquell moment, fet que fa pensar que aquestes situacions encara no es denuncien prou.

Quants infants i adolescents es troben en situació de risc social o de desemparament?

Situacions de risc social

L'any 2018, els Serveis Socials Bàsics (SSB) de la ciutat de Barcelona van determinar que 1.778 infants i adolescents a la ciutat de Barcelona es trobaven en risc social (7 de cada 1.000)⁸³, és a dir, el seu desenvolupament i benestar es veien limitats o perjudicats per les seves circumstàncies personals, socials i/o familiars. Aquestes valoracions es van fer a petició del sistema judicial o de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA).

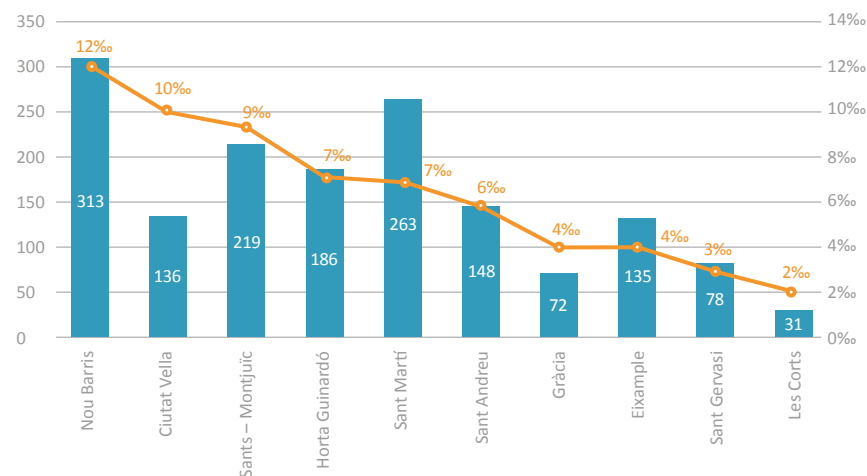
Hi ha infants amb situació de risc social a tota la ciutat, però no amb la mateixa intensitat a tots els districtes: on es concentren més casos és als districtes de Nou Barris (12 de cada 1.000), Ciutat Vella (10 de cada 1.000) i Sants-Montjuïc (9 de cada 1.000). En aquest aspecte no hi ha diferències per gènere destacables.

Situacions de desemparament i mesures protectores

L'any 2018, els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA) van valorar 1.010 infants i adolescents per determinar si estaven en situació de desemparament (4 de cada 1.000)⁸⁴, perquè els adults que se n'han de fer càrrec no hi eren, estaven impossibilitats o ho feien amb greu perill per als infants, una valoració que es fa a petició dels SSB o la DGAIA.

Finalment, es van posar en marxa mesures protectores per a 1.606 infants i adolescents (als infants amb desemparament empadronats a la ciutat s'hi sumen els infants migrants que arriben sols a la ciutat): el 46 % dels infants van ser acollits per una família (majoritàriament la seva pròpia família extensa o bé una família aliena) i el 54 % en centres residencials.

Infants i adolescents en situació de risc social. Barcelona i districtes (2018)

■ Infants en risc social (Barcelona = 1.778) —●— Casos per cada 1.000 infants del districte (Barcelona=7‰)

Font: elaboració pròpia amb dades de l'IMSS- Ajuntament de Barcelona.

Centres Oberts

L'any 2018, 2.900 infants i adolescents d'entre 4 i 18 anys van assistir als Centres Oberts de la ciutat (1,4 % de la població), que tenen per objectiu compensar deficiències socioeducatives i donar suport a la socialització, l'adquisició d'aprenentatges bàsics i d'esbarjo. El districte amb més participants en centres oberts és Ciutat Vella (el 41,5 % del total de participants). També hi ha una presència destacada a Nou Barris (13,1 %), Sant Martí (12,0 %) i Horta Guinardó (12,0 %)⁸⁵.

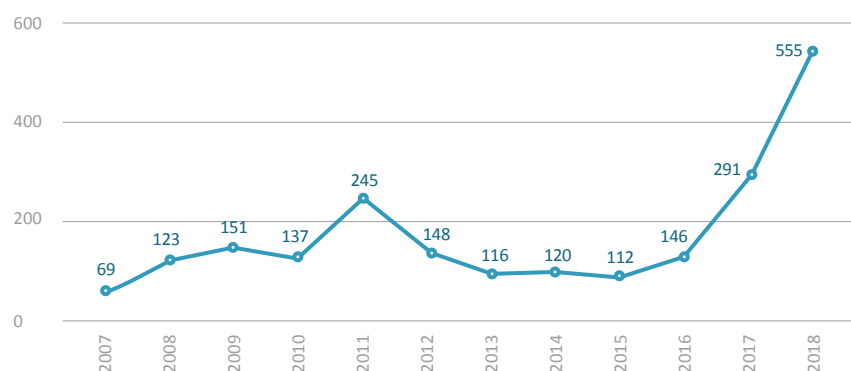
Més de 1.700 infants i adolescents estan en situació de risc social i més de 1.600 en situació de desemparament, una situació que ha requerit que fossin acollits per la família extensa, per una família aliena o en un centre residencial. A més, 2.900 infants i adolescents assisteixen als Centres Oberts de la ciutat per a tenir un suport socioeducatiu. Gairebé la meitat, a Ciutat Vella.

^{83, 84 i 85} IMSS, 2018

Quants infants i adolescents migrants arriben sols a la ciutat de Barcelona?

En els últims 10 anys, s'ha multiplicat per 8 el nombre d'infants i adolescents migrants que arriben sols a Barcelona sense referents familiars. Així, hem passat dels 69 casos atesos l'any 2007 als 555 del 2018 atesos pel Servei de Detecció i Intervenció (SDI) de l'Institut Municipal de Serveis Socials. És remarcable, a més, que el nombre d'infants migrants que arribaven sols va ser força estable fins al 2016 (amb l'excepció del pic de 245 casos de l'any 2011), però que, en canvi, ha crescut de manera exponencial a partir de l'any 2016⁸⁶.

Infants i adolescents migrants sols atesos per l'SDI. Barcelona (2007-2018)

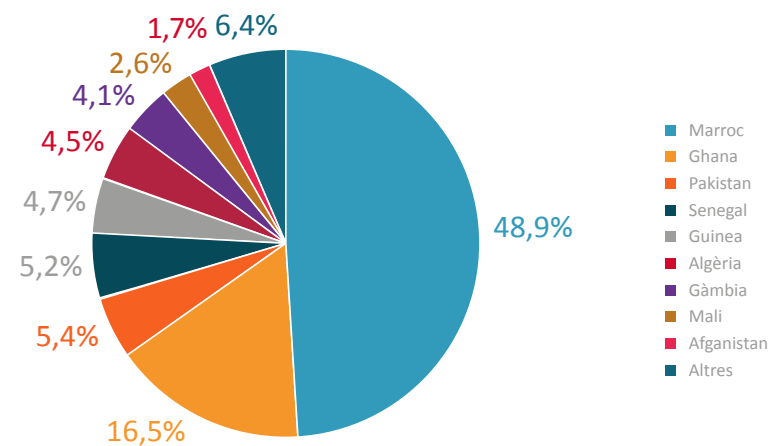
Font: elaboració pròpia amb dades de l'IMSS.

Les dades disponibles apunten que els infants i adolescents migrants sols són un grup primordialment adolescent (el 77,5 % tenen entre 16 i 17 anys i els queda poc per complir la majoria d'edat, el 18,7 % tenen entre 14 i 15 anys i el 3,9 % tenen 13 anys o menys) i de sexe masculí (98,3 %).

⁸⁶ i ⁸⁷ IMSS, 2018

Pel que fa als països d'origen dels menors que migren sols i no tenen referents familiars quan arriben a la ciutat, s'identifiquen 23 orígens diferents. Els més freqüents són el Marroc (48,9 %), Ghana (16,5 %) i Pakistan (5,4 %)⁸⁷.

Països d'origen dels infants i adolescents migrants sols atesos per l'SDI. Barcelona (2018)

Font: elaboració pròpia amb dades de l'IMSS.

En els últims 10 anys, s'ha multiplicat per 8 el nombre d'infants i adolescents migrants que arriben sols a Barcelona sense referents familiars, especialment a partir de l'any 2016. La immensa majoria són nois i 8 de cada 10 estan a punt de complir la majoria d'edat. Aquesta especificitat del fenomen de la immigració suposa un repte per la ciutat en tant que es tracta d'infants en situació de desemparament i requereixen protecció per part de l'administració pública.

07

Invertir en infància per trencar el cicle de desigualtats

No tots els nens, nenes i adolescents de Barcelona viuen igual, al contrari: a la ciutat existeixen grans desigualtats que es tradueixen en vivències i oportunitats molt diferents en la infància i l'adolescència i que condicionen les seves trajectòries vitals futures.

► Un cop vistes les dades i analitzades en clau de desigualtat territorial i de gènere, queda palès que **existeixen desigualtats de gènere rellevants, ja des de la infància i l'adolescència.**

En l'àmbit educatiu, per exemple, tot i els millors resultats en competències bàsiques i graduació de les nenes, la manca d'un model plenament coeducatiu als centres escolars i els entorns sexistes en molts espais socials on es desenvolupen els infants, impacten en les trajectòries

educatives i professionals, reproduint les desigualtats de gènere en l'elecció dels estudis i més tardanament a escala laboral, tant pel que fa a l'activitat professional com a les condicions laborals i salarials.

Pel que fa a la salut, les nenes tenen una pitjor percepció de la seva salut i del seu propi cos i hi ha més noies que nois que no fan activitat física o en fan de forma insuficient especialment en l'adolescència. Malgrat això, són els nens i els nois els que presenten majors índex de sobrepès i obesitat.

D'altra banda, tant els nens com les nenes tenen risc de patir problemes de salut mental, un risc més present en els nens durant la infància i més present en les noies durant l'adolescència.

Malgrat que els embarassos entre noies adolescents s'ha reduït una mica més d'un terç en els darrers 12 anys, l'any 2018 es van produir 529 embarassos.

Pel que fa a la seguretat i la violència, les nenes se senten menys segures quan es mouen pel barri on viuen i estan més exposades al *cyberbullying*. De fet, 1 de cada 10 noies adolescents ha patit discriminació de gènere, i gairebé el 16 % de dones adultes barcelonines diuen haver patit violència masclista durant la seva infància, dels 0 als 15 anys (unes 217.000 nenes-adolescents d'aquell moment). Al servei municipal d'atenció per violència masclista, 9 de cada 10 adolescents ateses són noies.

► Així mateix, també queda palès que **existeixen desigualtats rellevants en funció de les característiques socioeconòmiques del barri en què neixen i creixen els infants de Barcelona.**

De fet, 3 de cada 10 infants i adolescents es troben en risc de pobresa moderada a Barcelona (30,8 %), el 9,7 % en risc de pobresa severa i el

7,7 % en risc de pobresa extrema. Aquestes desigualtats són molt acusades entre els infants de la ciutat: el 10 % d'infants i adolescents més ric té 10 vegades més renda que el 10 % més pobre.

Una de les conseqüències més visibles de la pobresa són les privacions materials, que condicionen el dia a dia dels nens, nenes i adolescents i en limiten les oportunitats. Però no només això, sinó que també provoquen desigualtats rellevants en totes les etapes del cicle educatiu (petita infància, resultats educatius en l'etapa obligatòria i accés als estudis postobligatoris).

En la salut, les desigualtats socioeconòmiques es relacionen amb una pitjor percepció del propi estat de salut i amb un nivell major de patiment psicològic, amb majors taxes d'obesitat i sobrepès, menor exercici físic i més hores davant la televisió. També s'observen diferències significatives en el nombre d'embarassos adolescents, que són més presents en barris amb major vulnerabilitat i pobresa.

D'altra banda, els infants i adolescents que viuen en barris de rendes baixes tendeixen més a pensar que en cas de tenir un problema no rebrien el suport que necessiten i, alhora, se senten menys escoltats pels adults del seu entorn.

Pel que fa a la seguretat, destaca el fet que els nens i nenes que viuen en barris de renda baixa són els que se senten menys segurs, tant a casa com a l'escola i al barri on viuen i, també, els que perceben més baralles, tant a l'escola com, sobretot, al barri. També hi ha diferències en relació a l'ús de l'espai públic, essent els nens i nenes de barris de rendes molt altes els que juguen menys al carrer: gairebé un 40 % no juga cap dia al parc.

Finalment cal destacar les diferències en el nombre de casos de violència domèstica i de violència masclista en funció del context socioeconòmic.

Calen mesures per trencar la transmissió intergeneracional de pobresa i el cercle viciós d'exclusió social i discriminació. Per una qüestió de drets, perquè així ens ho hem proposat d'aquí al 2030, per justícia intergeneracional i per garantir la futura cohesió social de la ciutat.

Davant les nombroses desigualtats que existeixen entre la infància i l'adolescència de Barcelona, fruit del barri on viuen o, dit d'una altra manera, del context socioeconòmic en què creixen, la conclusió és clara: cal invertir en infància per trencar aquest cicle de desigualtats.

A més, davant la constatació que les desigualtats i, fins i tot, les discriminacions de gènere ja es donen en la infància i l'adolescència, la conclusió és clara: cal posar atenció i focus a la diversitat de gènere des de la infància per tal d'avançar cap a la igualtat entre dones i homes.

Perquè és una qüestió de drets

La Convenció dels drets de l'Infant reconeix a tots els nens i nenes drets de provisió, protecció i participació, i determina que davant un conflicte d'interessos preval l'interès superior de l'infant. No només això, sinó que exigeix a totes les administracions públiques que actuïn davant de qualsevol vulneració de drets (entre elles, l'Estat n'és el responsable últim).

Diu la convenció que tot infant té dret a rebre l'atenció adequada dels adults que en tenen cura, a rebre una educació enfocada al desenvolupament de la personalitat, les aptituds i capacitats, a gaudir del nivell més alt possible de salut i a rebre cures i atencions especials en cas de discapacitat

física o mental per poder gaudir d'una vida plena. També tenen dret al lleure, al joc i al descans, dret a opinar i que aquesta opinió sigui tinguda en compte, dret a la llibertat d'expressió, de pensament i d'associació.

Els infants tenen dret a gaudir d'un nivell de vida adequat pel seu desenvolupament i, si les famílies no ho poden garantir, la responsabilitat última de garantir-ho és dels estats i el conjunt d'administracions públiques.

A més, la convenció obliga els estats a protegir els nens i nenes de totes les formes de maltractament, violència o explotació i a promoure mesures de recuperació física, psicològica i social per a aquells nens i nenes que hagin estat víctimes de qualsevol tipus de violència.

Perquè així ho marca l'Agenda 2030 dels ODS

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) és una agenda aprovada per les Nacions Unides que fixa 17 objectius de cara al 2030 per, entre d'altres, erradicar la pobresa, lluitar contra la desigualtat i la injustícia, i posar fre al canvi climàtic. Hi ha diferents ODS que tenen a veure amb la infància i les seves condicions de vida.

El primer és justament posar fi a la pobresa a tot el món i en totes les seves formes (ODS1). Viure en la pobresa impacta negativament en les trajectòries vitals, formatives i laborals de les persones, així com en el benestar i la salut al llarg de la vida. A més, el fet que la pobresa es transmeti entre generacions i perpetui el cicle de les desigualtats socials també explica que la seva erradicació sigui un objectiu de primer ordre a escala mundial.

Altres objectius són garantir una educació inclusiva i equitativa per promoure oportunitats d'aprenentatge al llarg de la vida (ODS 4), garantir una vida sana i la promoció del benestar per a tothom a totes les edats (ODS 3), promoure societats pacífiques i inclusives (ODS 7) i promoure un creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible i el treball digne per a totes les persones (ODS 8), un objectiu molt important per la in-

fància donat que una de les principals causes de la pobresa infantil és la pobresa en el treball que pateixen els seus pares i/o mares.

Però no només això, sinó que cal avançar en fer ciutats inclusives, segures, resilients i sostenibles (ODS 11), millorant els barris més vulnerables econòmicament i fent augmentar la participació ciutadana (també dels infants i adolescents) en la planificació i gestió de l'urbanisme i de les ciutats, a més de proporcionar accés universal a zones verdes i espais públics segurs, inclusivament i accessibles, en particular per a les dones i els infants, les persones grans i les persones amb discapacitat.

Créixer en contextos inclusivament, segurs, resilients i sostenibles és una condició necessària perquè els infants puguin assolir el seu màxim desenvolupament amb igualtat d'oportunitats i en entorns socials, familiars i afectius enriquidors, saludables i protectors.

Per justícia intergeneracional i per la futura cohesió social de la ciutat

L'opció més justa per a les persones és intervenir quan apareixen els primers símptomes de necessitat, però també és la més eficient. L'evidència ens diu, des de fa temps, que intervenir en la petita infància és la millor prevenció per a problemes majors en l'edat adulta. Tant pel que fa a l'educació, com pel que fa a la salut física i mental, com pel que fa a les conseqüències de créixer en contextos de pobresa o privació material, com pel que fa a la violència en l'edat infantil de qualsevol tipus: sexual, masclista, assetjament, discriminació, etc. Les condicions de vida adverses durant la infància tenen conseqüències a tots nivells i estan associades a problemes de salut mental en l'edat adulta.

La intervenció tardana és més costosa i menys eficaç, per això cal invertir en els nostres infants i adolescents amb el màxim de recursos disponibles. Els abordatges tardans i inadequats acaben suposant un cost molt alt per a l'economia global i, per això, es recull en la Recomanació de la Comissió Europea invertir en infància: trencar el cicle dels desavantatges.

Així mateix, cal que eixemplem el concepte del que vol dir ocupar-se de la infància. Ocupar-se dels nostres infants implica ocupar-se de les condicions de vida del 38,5 % de la població de la ciutat, que inclou els infants i les persones adultes que en tenen cura. A més a més, és una inversió de futur ja que la pobresa viscuda durant la infància i l'adolescència no només té impactes en l'ara i aquí dels nens i nenes, sinó que empitjora les trajectòries vitals, formatives i les oportunitats laborals, el benestar i la salut al llarg de tota la vida i més enllà, si tenim en compte que la pobresa es transmet a les generacions següents, perpetuant el cicle de desigualtats i debilitant la cohesió social a la ciutat. Per tot això, la inversió en infància és clau no només pels nens i nenes i les seves famílies, sinó també a escala social, donat que la infància és una etapa estratègica de cicle vital per tal de reduir les desigualtats del present i per evitar haver de desplegar mesures molt més costoses en el futur.

Barcelona té en marxa plans, mesures i estratègies per millorar la vida dels nens, nenes i adolescents i per reduir les desigualtats socials que existeixen en la infància.

La ciutat de Barcelona s'ha proposat avançar en la millora de les condicions de vida de la infància i l'adolescència i així es recull en diferents estratègies de ciutat, que parteixen dels marcs internacionals que emparen la infància i l'adolescència i ens indiquen quin són els principals objectius en els quals, com a societat global, hem de sumar.

Alguns dels plans i estratègies de ciutat estan directament enfocats a la infància, com per exemple el **Focus infància i ciutadania**, el **Pla del joc a l'espai públic** o el **Pla de joc contra la segregació escolar**. D'altres, tenen en compte els infants i adolescents en tant que ciutadans, i hi fan

esment puntual, com ara l'**Estratègia per la reducció de les desigualtats socials**, el **Pla per la justícia de gènere** o el **Pla de salut mental de Barcelona**. Des de la perspectiva que ocupar-se dels infants és ocupar-se també dels adults que en tenen cura, les condicions de vida, l'estat de salut i la igualtat de gènere entre els adults amb qui viuen són igualment transcendents per al desenvolupament dels infants.

El **Focus Infància i Ciutadania 2017-2020** contempla 27 actuacions per donar resposta a 10 reptes de ciutat, posant l'infant al centre i tenint en compte totes les dimensions de la vida dels infants per garantir millors condicions de cura i desenvolupament de la infància. Alguns dels reptes són avançar en la inclusió social i la igualtat d'oportunitats, avançar en l'equitat educativa, avançar en la prevenció, detecció i atenció de totes les formes de violència contra els infants i adolescents o avançar en el dret a ser escoltats i el protagonisme ciutadà d'infants i adolescents. Per al darrer dels reptes que es formulen (millorar el coneixement i l'articulació per enfortir les polítiques locals que afecten la infància i l'adolescència) es desplega, precisament, l'**Observatori 0-17 BCN** i l'informe Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona que teniu a les mans.

El **Pla del joc a l'espai públic de Barcelona amb horitzó 2030**, iniciat el 2019, té per objectiu millorar i diversificar les oportunitats de joc i afavorir l'activitat física a l'espai públic, pels seus amplis beneficis tant per al desenvolupament i benestar de la infància i l'adolescència com per a la salut i la vida comunitària. El pla formula 63 actuacions i 10 projectes tractor, que hauran de liderar un canvi de paradigma en què el joc a l'espai públic no es limiti a les àrees de joc, sinó que s'estengui a altres capes de la ciutat (espais lúdics, entorns escolars, espais comunitaris...) fins a contemplar tota la ciutat en clau de "jugabilitat". Es tracta d'impulsar actuacions no només de transformació urbanística, sinó també socials amb projectes que promoguin el joc a l'aire lliure a totes les edats i la seva importància social, entre d'altres: tallar el trànsit de carrers principals els

caps de setmana per recuperar espai comunitari i de lleure, fer propostes lúdiques a les places de la ciutat, pacificar els entorns escolars, transformar i obrir els patis escolars més enllà de l'horari lectiu o oferir un servei de suport a les àrees de joc per infants amb discapacitat.

L'**Estratègia de reducció de les desigualtats socials 2017-2027** és una estratègia que no es focalitza en la infància i l'adolescència però que les beneficia en la mesura que millora els seus entorns de desenvolupament. Es marca, entre d'altres, la fita de reduir en un 10 % la distància entre els cinc barris amb una renda familiar disponible més alta i més baixa, i reduir la taxa de pobresa laboral per sota del 7 %. A més, també es marca la fita de reduir el volum de persones que pateixen sobrecàrrega de despeses de l'habitatge i disminuir a la meitat les privacions materials de tota la població i, en especial, la dels infants i adolescents. En l'àmbit de l'educació, es vol reduir en 9 punts percentuals la diferència de la taxa d'èxit escolar entre el districte que la té més elevada i el que la té menys elevada, i es fixa també en la taxa d'abandonament prematur dels estudis com un element per millorar l'equitat educativa i les oportunitats formatives i culturals al llarg de la vida. Una mesura específica per la reducció de la pobresa infantil és l'impuls l'any 2015 del **Fons extraordinari d'ajuts d'urgència social a les famílies amb infants fins als 16 anys (Fons 0-16)**.

En paral·lel, el curs 2019-2020 s'ha impulsat el **Pla de xoc contra la segregació escolar**, amb el principal objectiu d'avançar cap a l'equitat educativa a partir d'una distribució més equilibrada de l'alumnat en situació de vulnerabilitat entre els centres de la ciutat (amb la preassignació de places, l'exempció de quotes per a l'escolarització i la gratuïtat del servei de menjador i d'activitats extraescolars per a l'alumnat detectat pels serveis socials, entre altres mesures). En l'àmbit de la petita infància, cal destacar la implantació des del curs 2017-2018 del **sistema de tarifació social** per afavorir l'equitat en l'accés a les escoles bressol municipals.

El **Pla de salut mental de Barcelona 2016-2022** contempla, entre els seus 8 desafiaments, oferir una atenció més precoç, més intensiva i de gran qualitat a infants, adolescents i joves, atès que són els grups més vulnerables al patiment psicològic. També ha desplegat mesures per alfabetitzar en les emocions i detectar precoçment el malestar psicològic o problemes mentals, sempre des de l'òptica de la prevenció. Destaca un programa a les escoles per educar en les emocions nens i nenes d'entre 3 i 6 anys, aspecte important en les seves primeres relacions interpersonals; la formació de professorat i monitors de lleure, de menjador i d'activitats extraescolars; tallers amb les famílies; i els espais Konsulta'm, un nou servei de suport psicològic per a adolescents i joves d'entre 12 i 22 anys.

Amb el **Pla per la justícia de gènere 2016-2020** es vol respectar i reconèixer la igualtat entre dones i homes, així com la seva llibertat. Es fixa en quina és la salut autopercebuda de les dones (un aspecte en què ja apareixen desigualtats de gènere des de l'adolescència) i també pretén promoure la salut sexual i reproductiva, promoure la participació de les dones en els esports i afavorir que els nois i noies considerin que tots els esports són neutres. Pel que fa a l'educació, el Pla del gènere vol avançar cap a la implantació d'un model coeducatiu a les escoles i lluitar contra l'assetjament escolar i les relacions abusives en l'àmbit educatiu comunitari, entre d'altres. La coeducació es planteja com una de les mesures per avançar en la prevenció de les violències masclistes, juntament amb l'avaluació i millora del sistema de detecció, atenció i recuperació de les dones, infants i adolescents víctimes de violència masclista. El pla també es proposa millorar la percepció de seguretat i empoderament de les dones a l'espai públic, un aspecte en què ja des de la infància les nenes estan en clar desavantatge respecte els nens.

Sistema integral d'indicadors d'infància i adolescència

Característiques del SIIIAB

L'informe *Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona 2019*, presenta i analitza les dades del Sistema Integral d'Indicadors de la Infància i l'Adolescència de Barcelona (SIIIAB), una de les eines fonamentals de l'Observatori 0-17 BCN, una eina de ciutat recollida en el Focus Infància i Ciutadania 2017-2020 i que té per objectiu millorar el coneixement de la infància i l'adolescència i articular aquest coneixement per enfortir polítiques locals que en millorin les condicions de vida, l'equitat i les oportunitats.

Aquest sistema:

- Monitoritza 150 indicadors (el nombre d'indicadors varia en funció de les fonts i oportunitats de noves dades)⁸⁸.
- Situa la infància al centre i permet una visió integral de les seves vides.
- Treballa amb dades disponibles de la ciutat de Barcelona.
- Es nodreix de les dades que proveeixen 19 serveis municipals i institucions públiques.
- Optimitza i sistematitza les dades de 28 fonts d'enquestes i registres administratius.
- Combina dades objectives i subjectives.
- Selecciona indicadors a partir de criteris de qualitat consensuats (validesa i confiabilitat).
- Desagrega (quan les dades ho permeten) per sexe, nacionalitat, grups d'edat, territori i context socioeconòmic.
- Reconstrueix sèrie històrica per poder analitzar la tendència.
- Inclou indicadors que permetin mesurar fites consensuades en estratègies de ciutat.
- Contribueix a l'accés en obert de les dades produïdes per l'administració pública, per afavorir noves recerques o la fonamentació de programes, projectes o serveis municipals.

Treball col·laboratiu

La reunió de totes aquestes dades és gràcies al treball col·laboratiu i l'expertesa de 10 serveis de l'Ajuntament de Barcelona i 9 institucions públiques que, amb caràcter anual, proveeixen noves dades i validen l'anàlisi que se'n fa.

SERVEIS DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA

Oficina Municipal de Dades (OMD)

1. Dept. d'Estadística i Difusió de dades

⁸⁸ Disponible la llista d'indicadors i la seva descripció a l'annex de l'informe *Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona el 2019*

Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI.

Direcció d'Innovació Social:

2. Dept. de Recerca i Coneixement
3. Dept. de Gestió de Sistemes d'Informació
4. Direcció d'Acció Social
5. Dept. de Joventut i Adolescència
6. IMSS (Inst. Municipal Serveis Socials)
7. IMPD (Inst. Municipal de Persones amb Discapacitat)
8. Dept. d'Atenció i Acollida per Violència Masclista

Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat:

9. IMEB (Inst. Municipal d'Educació)

Àrea d'Agenda 2030, Transició Digital, Esports i Coordinació Territorial i Metropolitana:

10. IBE (Institut Barcelona Esports)

ALTRES INSTITUCIONS PÚBLIQUES

1. IERMB (Inst. d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona)
2. IIAB (Inst. Infància i Adolescència de Barcelona)
3. ASPB (Agència de Salut Pública de Barcelona)
4. CEB (Consorti d'Educació de Barcelona)
5. CSB (Consorti Sanitari de Barcelona)
6. CSS (Consorti de Serveis Socials de Barcelona)
7. Dept. d'Educació de la Generalitat de Catalunya
8. Dept. d'Interior de la Generalitat de Catalunya
9. DGAIA (Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència), Generalitat Catalunya

28 registres i fonts de dades

Els 150 indicadors que s'han contemplat en l'edició 2019 provenen d'un total de 18 registres administratius i de 10 fonts d'enquesta, tant d'àmbit municipal com autonòmic, estatal o supraestatal, que s'han anat referenciant-amb acrònim- als peus de pàgina:

18 Registres

1. Padró Municipal d'Habitants. Oficina Municipal de Dades (OMD). Aj. BCN
2. Registre de Moviments Demogràfics. Oficina Municipal de Dades (OMD). Aj. BCN
3. Registres de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMPD). Aj. BCN

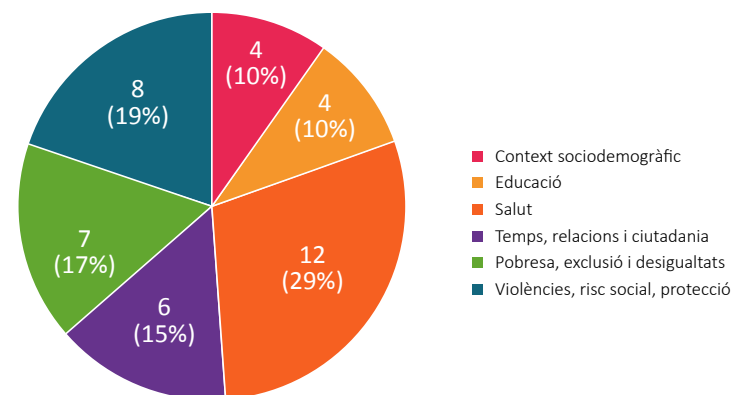
4. Registres del Consorci d'Educació de Barcelona (CEB)
5. Projecte de Prevenció de l'Obesitat Infantil de Barcelona (POBIN). Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB)
6. Programa d'Obesitat Infantil de Barcelona (POIBA). Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB)
7. Registre del Servei d'Epidemiologia. Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB)
8. Registre del Sistema d'informació de salut sexual i reproductiva. Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB)
9. Registre SESIS (Sistemes d'Informació Sanitària). Consorci Sanitari Barcelona (CSB)
10. Registres del Consorci Sanitari de Barcelona (CSB). Aj. BCN i Generalitat de Catalunya
11. Registres de la Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Gent Gran. Aj. BCN
12. Registres del Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància. Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS) Aj. BCN
13. Registres del Departament d'Atenció i Acollida per Violència Masclista. Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS) Aj. BCN
14. Registres del Departament de Serveis Socials d'Intervenció a l'Espai Públic. Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS) Aj. BCN
15. Registres del Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya
16. Registres del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Generalitat de Catalunya
17. Registres de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA). Generalitat de Catalunya
18. Registres del Departament d'Interior. Generalitat de Catalunya

10 Enquestes

19. Enquesta sociodemogràfica de Barcelona. Oficina Municipal de Dades (OMD) Aj. BCN
20. Enquesta de benestar subjectiu de la infància a Barcelona (EBSIB). Aj. BCN i Institut Infància i Adolescència de Barcelona (IIAB-IERMB).
21. Enquesta de factors de risc d'estudiants de secundària (FRESC). Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB)
22. Enquesta de salut de Barcelona (ESB). Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB)
23. Enquesta d'hàbits esportius de la població en edat escolar de Barcelona. (EHEEB). Aj. BCN i Institut Barcelona Esports (IBE)
24. Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV). Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) i IDESCAT
25. Enquesta de condicions de vida (ECV). IDESCAT-INE

26. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població (ECVHP). Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB)
27. Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya (ECESC). Dept. d'Interior. Generalitat de Catalunya
28. European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC). Eurostat

Distribució del nombre de fonts utilitzades en cada dimensió del SIIIAB (2019)

Font: elaboració pròpia.

A més del SIIIAB, laboratoris temàtics

L'Observatori 0-17 BCN no només contempla la creació del sistema d'indicadors i l'anàlisi que se'n deriva, sinó que preveu també la realització de laboratoris d'investigació especialitzats a partir de preguntes concretes i rellevants sobre les polítiques públiques que afecten la població 0-17.

L'objectiu d'aquests laboratoris és millorar els impactes positius de les polítiques públiques en les vides i drets de la infància a través de:

- Recerques aplicades
- Avaluacions de mesures concretes
- Treballs tècnics d'assessorament
- Sessions de debat i treball

Tota la informació sobre els laboratoris d'investigació queda recollida al [web de l'Observatori 0-17](#) a mesura que es va avançant en el seu desenvolupament.

